

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

Štrasburk, 17. června 2015

MIN-LANG (2015) 11rev

EVROPSKÁ CHARTA REGIONÁLNÍCH ČI MENŠINOVÝCH JAZYKŮ

Důvěrné

Zpráva Výboru expertů
předložená Výboru ministrů Rady Evropy
v souladu s článkem 16 Charty

Třetí zpráva

ČESKÁ REPUBLIKA

Výbor expertů Evropské charty regionálních či menšinových jazyků předkládá Výboru ministrů Rady Evropy v souladu s článkem 16 odstavec 3 Charty svou třetí zprávu o provádění Charty v České republice. Česká vláda dostala v souladu s článkem 16 odstavec 3 Charty možnost předložit připomínky k obsahu zprávy.

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků stanoví kontrolní mechanismus hodnocení toho, jak je Charta prováděna ve smluvním státě, eventuálně spolu s nezbytnými doporučeními ke zlepšení jeho legislativy, politiky a praxe. Ústředním prvkem tohoto postupu je Výbor expertů, zřízený dle článku 17 Charty. Jeho hlavním úkolem je podávat Výboru zprávy o svém hodnocení toho, jak smluvní strana dodržuje své závazky, zkoumat skutečnou situaci regionálních či menšinových jazyků ve smluvním státě a v příslušných případech dávat smluvním stranám podněty k postupnému dosahování vyšší úrovně plnění závazků.

Za účelem usnadnění tohoto úkolu přijal Výbor ministrů v souladu s článkem 15 odstavec 1 Charty koncept periodických zpráv, které mají smluvní strany předkládat generálnímu tajemníkovi. Tento koncept vyžaduje, aby smluvní stát podal přehled o konkrétním provádění Charty, o obecné politice v otázce jazyků chráněných dle Části II, a aby přesněji popsal všechna opatření, podniknutá při provádění ustanovení vybraných pro každý z jazyků chráněných dle Části III Charty. Prvořadým úkolem Výboru expertů je proto prověřit údaje obsažené v periodické zprávě ohledně všech příslušných regionálních či menšinových jazyků na území daného smluvního státu. Periodickou zprávu je smluvní stát povinen zveřejnit dle článku 15 odstavce 2.

Úlohou Výboru expertů je zhodnotit stávající právní akty, předpisy a praxi uplatňovanou v jednotlivých smluvních státech ve vztahu k jejich regionálním či menšinovým jazykům. Výbor expertů shromažďuje informace od příslušných orgánů a z nezávislých zdrojů, aby získal poctivý a spravedlivý přehled o skutečné situaci v oblasti jazyků. Po předběžném přezkoumání periodické zprávy Výbor expertů položí každé smluvní straně v případě potřeby otázku, aby získal od orgánů veřejné správy dodatečné informace o záležitostech, které považuje za nedostatečně zpracované v samotné zprávě. Po této písemně proceduře obvykle následuje návštěva delegace Výboru expertů v daném smluvním státě. Během této návštěvy se delegace setkává s orgány a sdruženími, jejichž činnost je těsně spjata s užíváním příslušných jazyků, a konzultuje s úřady záležitosti, na něž byla upozorněna. Tento proces shromažďování informací je určen k tomu, aby Výbor expertů mohl efektivněji zhodnotit provádění Charty v příslušném smluvním státě.

Po dokončení tohoto procesu přijme Výbor expertů svou vlastní zprávu. Jakmile je tato evaluační zpráva přijata Výborem expertů, je předložena úřadům v daném smluvním státě, aby mohly ve stanovené lhůtě podat připomínky. Následně je evaluační zpráva předložena Výboru ministrů spolu s návrhy na doporučení. Po přijetí evaluační zprávy Výborem ministrů je zpráva předána smluvnímu státu. Úplná verze zprávy obsahuje případné připomínky úřadů daného smluvního státu.

Obsah

Shrnutí	4
Kapitola 1 Základní informace.....	5
1.1. Ratifikace Charty ze strany České republiky.....	5
1.2. Práce Výboru expertů.....	5
1.3. Obecné záležitosti vycházející z hodnocení zprávy.....	5
Kapitola 2 Závěry Výboru expertů ohledně reakce českých orgánů veřejné správy na doporučení Výboru ministrů.....	8
Kapitola 3 Hodnocení Výboru expertů ohledně provádění Části II a Části III.....	9
3.1. Hodnocení provádění Části II Charty	9
3.2. Hodnocení související s Částí III Charty	18
3.2.1. Pošština.....	18
3.2.2. Slovenština	26
Kapitola 4 Zjištění a návrhy doporučení	31
4.1. Zjištění Výboru expertů ve třetím monitorovacím cyklu.....	31
4.2. Návrhy doporučení na základě výsledků třetího monitorovacího cyklu	33
Příloha 1: Ratifikační listina:	34
Příloha 2: Připomínky českých orgánů veřejné správy	35

Shrnutí

1. Česká republika ratifikovala Evropskou chartu regionálních či menšinových jazyků v roce 2006. Charta nabyla platnost v České republice dne 1. března 2007 a dnes chrání a podporuje němčinu, moravskou chorvatštinu, polštinu, romštinu a slovenštinu, přičemž moravská chorvatština byla doplněna na základě výsledků druhého monitorovacího cyklu.
2. Česká republika má celkově dobře rozvinutý právní a institucionální rámec ochrany národnostních menšin, který rovněž pomáhá regionálním či menšinovým jazykům. Po ratifikaci Charty byl stanoven zvláštní program financování provádění Charty, který je příkladem nejlepší praxe. V nedávných letech však došlo ke značným škrtům u několika programů podpory národnostních menšin, například u výroby tištěných sdělovacích prostředků. Podobná omezení se dotkla i centrálních institucí, které se zabývají otázkami menšin a které mají jednoznačně nedostatek pracovníků.
3. Podpora regionálních či menšinových jazyků v České republice částečně závisí na místních výborech pro národnostní menšiny a na desetiprocentním limitu místní populace, která se při sčítání lidu hlásí k národnostním menšinám. Podle stávající legislativy mají být tyto výbory vytvořeny v obcích, kde se k menšinám při sčítání lidu hlásí deset procent populace a v krajích, kde se k menšinám hlásí pět procent populace. Existence výboru pro národnostní menšiny na úrovni obce je předpokladem pro organizaci vzdělávání v menšinovém jazyce. Pokud se alespoň deset procent obyvatel obce hlásilo při posledním sčítání lidu k menšinám, musí být v obci instalovány na žádost výboru pro národnostní menšiny dvojjazyčné nápisy. Vzdělávání v regionálních či menšinových jazycích a jejich užívání ve veřejném styku tedy závisí na sčítání lidu, na onom desetiprocentním limitu a na fungování výborů pro národnostní menšiny. To je překážkou pro dlouhodobou podporu regionálních či menšinových jazyků, zejména němčiny a romštiny, a tento problém si žádá řešení.
4. Česká společnost jako celek má jen malé povědomí o tradičních menšinových jazycích ve své zemi. Je nutno věnovat větší úsilí na zvyšování povědomí veřejnosti o regionálních či menšinových jazycích, zejména co se týče němčiny a romštiny, a jejich přínosu k českému kulturnímu dědictví. To by mělo být uskutečňováno prostřednictvím opatření zaměřených na sdělovací prostředky a na školství, včetně školení učitelů. Používání regionálních či menšinových jazyků ve veřejném styku zůstává v důsledku přetrvávajících negativních postojů k nim na nízké úrovni.
5. Němčina je do značné míry vnímána a také vyučována jako cizí jazyk. Orgány veřejné správy by měly zpracovat a aktivně nabízet model vzdělávání v němčině jako menšinovém jazyce. Uznání němčiny a její podpora jako součásti kulturního dědictví České republiky, nejen jako důležitého a hospodářsky relevantního cizího jazyka, je nutno prosazovat tak, aby se němčina více zviditelnila ve veřejné sféře a byla více přítomna ve vysílacích médiích.
6. Ochrana a podpora moravské chorvatštiny se nachází ve svých počátečních fázích a této menšině byla poskytnuta podpora v několika činnostech souvisejících s jazykem.
7. Polština má obecně nadále dobré postavení a systém vzdělávání v polštině je ve svých tradičních oblastech dobře rozvinut. Polštinu lze sice užívat při jednání se správními orgány, ale ty by měly aktivněji povzbuzovat polsky hovořící občany, aby více využívali této možnosti v praxi. Přes občasné praktické obtíže nadále probíhá proces instalování dvojjazyčných polsko-českých značení. Co se týče sdělovacích prostředků, je nabídka polštiny v televizi značně omezená a vysílá se v neadekvátním čase.
8. Provádění Charty ve vztahu k romštině je do značné míry brzděno historií sociálního vyloučení Romů a jejich negativním vnímáním ze strany veřejnosti. Romština je jen symbolicky přítomná ve vzdělávacím systému. K hlavním problémům, které musí být okamžitě řešeny českými orgány veřejné správy, patří vzdělávání neúměrně vysokého počtu romských dětí ve školách pro děti „s mírným mentálním postižením“ (v tzv. „praktických školách“) s omezenými školními osnovami nebo v běžných školách navštěvovaných pouze Romy (tedy prakticky v segregovaných školách) s nižšími standardy výuky. Romština je jen ve velmi omezené míře přítomna v televizi nebo v rozhlase.
9. Slovenština a čeština jsou navzájem srozumitelné a v určitých oblastech života mají rovnocenné postavení. Navzdory některým dřívějším snahám je však nutno se opětovně pokusit prosazovat opatření na zvýšení zájmu o slovenštinu jako předmět na školách a podporovat užívání slovenštiny ve sdělovacích prostředcích.

Kapitola 1 Základní informace

1.1. Ratifikace Charty ze strany České republiky

10. Česká republika podepsala Evropskou chartu regionálních či menšinových jazyků (dále jen „Charta“) dne 9. listopadu 2000 a ratifikovala ji dne 15. listopadu 2006. Charta vstoupila v platnost ve vztahu k České republice dne 1. března 2007. Ratifikační listina tvoří Přílohu I této zprávy.

11. Článek 15 odstavec 1 Charty vyžaduje od smluvních států, aby předkládaly tříleté zprávy ve formě předepsané Výborem ministrů.¹ České orgány předložily svou třetí periodickou zprávu generálnímu tajemníkovi Rady Evropy dne 22. září 2014.

1.2. Práce Výboru expertů

12. Tato třetí evaluační zpráva vychází z informací získaných Výborem expertů z třetí periodické zprávy České republiky, z dodatečných informací poskytnutých orgány veřejné správy a z rozhovorů s představiteli osob hovořících regionálními či menšinovými jazyky v České republice a s českými orgány během monitorovací návštěvy, která proběhla ve dnech 25. – 27. února 2015. Výbor expertů obdržel připomínky od orgánů a sdružení založených podle právních předpisů České republiky, předložené v souladu s článkem 16 odstavec 2 Charty.

13. V této třetí evaluační zprávě se Výbor expertů zaměří na ustanovení a záležitosti uvedené v Části II a Části III, na něž bylo poukázáno v první a ve druhé evaluační zprávě jako na zvlášť problematické. Výbor expertů zejména posoudí, jak české orgány reagovaly na záležitosti, které označil, a v příslušných případech i na doporučení Výboru ministrů. Zpráva nejdříve poukáže na klíčové prvky každé takové záležitosti. Výbor expertů se bude rovněž zabývat novými záležitostmi zjištěnými během třetího monitorovacího kola.

14. Tato zpráva obsahuje podrobná pozorování, které mají české orgány veřejné správy vzít na zřetel při rozvoji své politiky ve vztahu k regionálním či menšinovým jazykům. Výbor expertů rovněž zpracoval na základě těchto podrobných pozorování seznam obecných návrhů na zpracování třetího souboru doporučení, který by měl Výbor ministrů předložit České republice dle článku 16 odstavec 4 Charty.

15. Tato zpráva vychází z politické situace a právního stavu v době monitorovací návštěvy Výboru expertů v České republice (únor 2015).

16. Tuto zprávu přijal Výbor expertů dne 17. června 2015.

1.3. Obecné záležitosti vycházející z hodnocení zprávy

Ratifikace pro slovenský jazyk

17. Ve své druhé evaluační zprávě vyzval Výbor expertů Českou republiku, aby označila území, na nichž se tradičně v dostatečném počtu nacházejí slovenští mluvčí tak, aby Výbor mohl posoudit plnění závazků dle článku 8 a článku 12.

18. Podle údajů získaných od úřadů se v krajích České republiky nacházejí tyto počty slovenských mluvčích: 26 068 osob v Moravskoslezském kraji, 23 089 osob v Praze, 17 474 osob ve Středočeském kraji, 14 106 osob v Jihomoravském kraji, 12 033 osoby v Ústeckém kraji, 7 982 osoby v Plzeňském kraji, 7 306 osob v Olomouckém kraji, 7 217 osob v Karlovarském kraji, 6 602 osoby v Jihočeském kraji, 6 053 osob v Libereckém kraji, 5 806 osob ve Zlínském kraji, 5 638 osob v Královéhradeckém kraji, 4 789 osob v Pardubickém kraji a 2 989 osob v Kraji Vysočina.

19. Avšak jak informace získané od orgánů veřejné správy, tak i informace obdržené od slovenských mluvčích naznačují, že se Slováci usadili ve Středočeském, Karlovarském, Libereckém, Moravskoslezském, Jihomoravském a Ústeckém kraji a v Praze teprve po konci druhé světové války, což nezakládá tradiční přítomnost ve smyslu Charty. Proto by se na Slováky v těchto oblastech mohly vztahovat pouze články 8.2 a 12.2.

20. Aby však bylo možno hodnotit všechny závazky převzaté dle článků 8 a 12, Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby vymezily území v České republice s tradiční přítomností Slováků před koncem druhé světové války.

Sčítání lidu v roce 2011

21. V druhé periodické zprávě požádal Výbor expertů české orgány o informace o počtu mluvčích hovořících regionálními nebo menšinovými jazyky. Vyzval je, aby doplnily výsledky sčítání lidu z roku 2011

¹ MIN-LANG (2009)8 Outline for three-yearly periodical reports (Koncept tříletých periodických zpráv), přijatý Výborem ministrů Rady Evropy.

o údaje shromážděné s pomocí mluvčích hovořících regionálními nebo menšinovými jazyky. Výbor expertů dále vybídl orgány veřejné správy, aby podnikly opatření k ochraně a podpoře menšinových jazyků v oblastech, kde existuje poptávka.

22. Třetí periodická zpráva předkládá výsledky sčítání lidu z roku 2011, ovlivněné zvýšeným počtem osob, které se hlásí k dvojí etnicitě (163 648 osob) nebo které se nehlasí k žádné etnicitě (2,6 miliónů osob, téměř 25 procent celkové populace České republiky, která činí 10 436 560 lidí). Podle těchto výsledků se 1125 lidí přihlásilo pouze k chorvatské etnicitě (1585 osob v roce 2001) a 311 osob se přihlásilo k chorvatské a k jedné další etnicitě. 25 431 osob se přihlásilo k německému etnickému původu, a to buď výhradně (18 658 osob) nebo v kombinaci s jinou etnicitou. 42 463 uvedlo polský etnický původ, a to buď výhradně (39 096 osob) nebo v kombinaci s jinou etnicitou. 12 530 osob se přihlásilo k romské etnicitě, většinou ve spojení s jinou etnicitou, a pouze 5 135 osob uvedlo jen romský etnický původ. 167 930 osob uvedlo slovenský etnický původ, buď výhradně (147 152 osob) nebo v kombinaci s jinou etnicitou. Co se týče mateřského jazyka, 14 148 osob uvedlo jako svůj mateřský jazyk němčinu, 33 597 osob polštinu, 4 919 osob romštinu a 154 465 osob slovenštinu.

23. Výsledky ukazují na celkový pokles počtu lidí, kteří se prohlašují za příslušníky národnostních menšin nebo kteří uvádějí, že jejich mateřským jazykem je nějaký regionální či menšinový jazyk. Došlo pouze k mírnému zvýšení počtu osob, které se hlásí k romskému etniku, ale jen u osob, které uvádějí dvojí etnický původ. Výbor expertů dále poznamenává, že se při využívání údajů o národnostních menšinách (například při stanovení onoho desetiprocentního limitu) přihlíží pouze k osobám, které uvádějí jediný etnický původ, s čímž jsou zástupci národnostních menšin značně nespokojeni.

24. Co se týče sběru dodatečných údajů, poskytly orgány veřejné správy informaci o programu *Aplikovaný výzkum a vývoj národní a kulturní identity*, který realizuje ministerstvo kultury a který běží v období 2011-2017, a o výzkumu *Problémů právního postavení menšin v praxi a jejich dlouhodobého vývoje*, který provádí právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze v období 2011-2015. Není však jasné, zda tyto studie poskytují vůbec nějaké relevantní údaje o počtu osob hovořících regionálními nebo menšinovými jazyky.

25. Výbor expertů znovu zdůrazňuje, že doplňující údaje ke sčítání lidu, shromážděné ve spolupráci s mluvčími, by orgány veřejné správy měly užívat při stanovení politiky na podporu regionálních či menšinových jazyků. Výbor je vyzývá, aby doplnily výsledky sčítání lidu z roku 2011 o údaje o počtu osob hovořících regionálními či menšinovými jazyky a o jejich geografickém rozdělení, získané ve spolupráci s těmito osobami. Co se týče úlohy sčítání lidu při ochraně regionálních či menšinových jazyků, odvolává se Výbor na odstavce 29-33.

Informování o Chartě a její podpora

26. V druhé evaluační zprávě vyzval Výbor expertů české orgány, aby podnikly opatření k další propagaci Charty na místní a krajské úrovni.

27. Podle informací obdržených od úřadů je brožura „Charta (Co bychom měli vědět)“ z roku 2006 stále k dispozici na webových stránkách Rady pro národnostní menšiny. Kromě toho jsou obce, kde menšiny tvoří více než deset procent populace, povinny poskytovat informace o Chartě a o jejím provádění pro vládní „Zprávu o situaci národnostních menšin“. Podle informací obdržených při monitorovací návštěvě se zdá, že se ústřední orgány snaží udržovat pravidelné kontakty s místními orgány a vést je při provádění Charty. Výbor expertů rovněž poznamenává, že součástí Rady vlády pro národnostní menšiny je i Sdružení krajů a že se členem této rady rovněž stane Svaz měst a obcí. Účast těchto organizací se může ukázat jako užitečný pro provádění Charty na místní úrovni.

Výbory pro národnostní menšiny

28. V rámci druhého monitorovacího cyklu doporučil Výbor ministrů českým orgánům veřejné správy **„dále zlepšit legislativu týkající se výborů pro národnostní menšiny, tak aby nepředstavovaly překážku pro provádění Charty, včetně poskytování vzdělání v regionálních nebo menšinových jazycích a umístování dvojjazyčných topografických značení“**.² Výbor expertů dále vybídl české orgány, aby zaujaly flexibilní přístup za účelem zajištění provádění jednotlivých ustanovení Charty a aby povzbuzovaly místní orgány k jejímu provádění tam, kde je poptávka, bez ohledu na limity.³ Výbor expertů také vybídl české orgány, aby zprostředkovaly zřízení výborů pro národnostní menšiny v obcích, v nichž německá, polská, romská a slovenská menšina dosahuje desetiprocentní limit.

² Doporučení Ministerského výboru v předchozím monitorovacím cyklu jsou vtištěna tučným písmem.

³ Doporučení Výboru expertů z předchozího monitorovacího cyklu jsou podtržena.

29. Stávající česká legislativa stanoví procentní limity pro počet příslušníků národnostních menšin, které ovlivňují ochranu a podporu regionálních nebo menšinových jazyků v určitých oblastech. Výbory pro národnostní menšiny mají být zřizovány v obcích a v krajích, kde se nejméně deset respektive pět procent občanů považuje za příslušníky jiné než české národnosti. Existence takového výboru pro národnostní menšiny na úrovni obce je předpokladem pro organizaci vzdělávání v regionálním či menšinovém jazyce. Pokud se nejméně deset procent občanů obce považuje dle posledního sčítání lidu za příslušníky dané národnostní menšiny a pokud o to výbor pro národnostní menšiny požádá, musí být instalována dvojjazyčná značení. Změny a doplnění zákona, které umožňují sdružení menšin žádat o zřízení výborů pro národnostní menšiny a umístění dvojjazyčných značení, byly připraveny v předchozím monitorovacím cyklu,⁴ ale nenabývaly platnosti. Proces přijímání těchto změn musel být po rozpuštění Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky znovu zahájen.

30. Podle dodatečných informací poskytnutých orgány veřejné správy tento proces stále probíhá. Navržený text předpokládá, že „v obci, na jejímž území se dle posledního sčítání lidu nejméně deset procent občanů přihlásilo k jiné národnosti než české, bude zřízen výbor pro národnostní menšiny, jestliže o jeho zřízení písemně požádá sdružení, které zastupuje zájmy dané národnostní menšiny“. Co se týče dvojjazyčných značení, uvádí se v textu návrhu, že „v obci, kde žijí zástupci národnostních menšin, musí být název obce, jejích částí, ulic a dalších veřejných prostranství a označení budov státních orgánů uveden rovněž v jazyce takové národnostní menšiny, jestliže se nejméně deset procent občanů takové obce prohlásilo v posledních dvou sčítáních lidu za příslušníky takové národnostní menšiny, pokud o to požádají zástupci příslušné národnostní menšiny prostřednictvím výboru pro národnostní menšiny a takový výbor svým usnesením doporučí tento krok, nebo pokud o to písemně požádá občanské sdružení, které podle stanov zastupuje zájmy dané národnostní menšiny a které k datu podání žádosti nejméně po dobu pěti let působilo v dané obci.“ Podle vysvětlení orgánů veřejné správy podaného během monitorovací návštěvy může sdružení národnostní menšiny požádat na základě tohoto návrhu o umístění dvojjazyčných značení i tehdy, nebude-li splněn onen desetiprocentní limit. Orgány veřejné správy rovněž naznačily, že v případě dosažení desetiprocentního limitu nebude mít jeho pokles v budoucích sčítáních lidu žádné negativní důsledky.

31. Výbor expertů poznamenává, že podle sčítání lidu v roce 2011 nedosahuje německá menšina tento desetiprocentní limit v žádné obci, přestože jej v předchozích sčítáních dosáhla v 18 obcích. Tento desetiprocentní limit nedosahuje v žádné obci ani romská menšina. Polská menšina představuje více než deset procent obyvatelstva ve 30 obcích, tedy o jednu méně než v předchozích sčítáních. Slovenská menšina tvoří deset procent obyvatelstva v téměř 50 obcích. V žádné obci, v níž byl dosažen tento desetiprocentní limit, nebyl ustaven výbor pro národnostní menšiny. V některých obcích však byl ustaven, aniž by bylo dosaženo tohoto limitu. Co se týče národnostních menšin, jejichž jazyky spadají do rámce Charty, byly výbory pro národnostní menšiny ustaveny po obecních volbách v roce 2014 ve 48 obcích, včetně 15 obcí, kde nebyl překročen daný desetiprocentní limit. Navíc tři kraje – Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký – zřídily výbory pro národnostní menšiny, přestože jen jeden (Moravskoslezský kraj) byl ze zákona povinen tak učinit. Orgány veřejné správy i zástupci národnostních menšin však poukázali na přetrvávající problémy s jejich fungováním.

32. Výbor expertů vítá úsilí orgánů veřejné správy o změnu a doplnění legislativy. Poznamenává však, že ani po třech monitorovacích cyklech není dosud v platnosti žádná nová legislativa. Výbor expertů má za stávající situace za to, že provádění Charty by nemělo být na překážku existence nějakého limitu nebo zvláštního orgánu. Současná situace má dopad zejména na němčinu a romštinu a na oblast vzdělávání. Kromě toho je patrné, že výhradní uplatňování desetiprocentního limitu vede i k praktickým obtížím, protože mnoho českých obcí má velmi málo obyvatel, což může vést k dramatickým změnám mezi jednotlivými sčítáními lidu.

33. Výbor expertů nabádá české orgány veřejné správy, aby zaujaly flexibilní postoj k zajišťování provádění Charty bez zřetele na limity v obcích nebo krajích, kde je dostatečný počet osob hovořících regionálním či menšinovým jazykem.

Výbor expertů nabádá české orgány veřejné správy, aby zaujaly flexibilní postoj k aplikaci příslušných ustanovení Charty na všechny regionální nebo menšinové jazyky a aby povzbuzovaly místní orgány k uplatňování Charty tam, kde se vyskytuje poptávka, bez zřetele na limity.

⁴ Podrobné údaje viz 2. zpráva o České republice, ECRML (2013) 2 odstavce 36-38.

Kapitola 2 Závěry Výboru expertů ohledně reakce českých orgánů veřejné správy na doporučení Výboru ministrů

Doporučení č. 1:

„nadále usilovat o podporu uvědomění a tolerance vůči všem regionálním či menšinovým jazykům a kultuře, jejímž jsou výrazem, jako součástí kulturního dědictví České republiky, a to jak v obecných osnovách všech stupňů školství, tak i ve sdělovacích prostředcích;“

34. K novým opatřením českých orgánů veřejné správy patří kampaň proti rasismu a násilí z nenávisli pro období let 2014-2016, a také nové školení pro učitele zaměřené na multikulturní a inkluzivní vzdělávání. Rámcové vzdělávací programy nebyly dosud revidovány, aby mohly zahrnout podrobnější pohled na dějiny a kulturu národnostních menšin. Na rok 2015 jsou naplánovány konzultace s českým veřejnoprávním rozhlasem a televizí o tom, jak lépe integrovat a promítnout jazyky národnostních menšin do jejich programu. Ke zvyšování uvědomění a podpoře vzájemného porozumění jsou používány i kulturní akce.

Doporučení č. 2:

„dále zlepšovat legislativu související s výbory pro národnostní menšiny tak, aby nepředstavovaly překážku pro provádění Charty, včetně poskytování vzdělání v regionálních nebo menšinových jazycích a instalace dvojjazyčných topografických značení;“

35. Plánované legislativní změny, které se týkají zřízení výborů pro národnostní menšiny a instalace dvojjazyčných místních názvů, nebyly dosud přijaty. Nové změny v tomto směru jsou nyní předmětem jednání. V oblasti školství nebyly zpracovány žádné změny.

Doporučení č. 3:

„přijmout strukturovanou politiku ochrany a podpory němčiny a romštiny a vytvářet příznivé podmínky pro jejich užívání ve veřejném životě;“

36. Nová Strategie romské integrace do roku 2020, která byla přijata v únoru 2015, obsahuje podobně jako předchozí strategie ustanovení o ochraně a podpoře romštiny. Jinak je nutno říci, že navzdory podpoře poskytované projektům souvisejícím s němčinou a romštinou tyto projekty nepředstavují strukturovanou politiku jazykové podpory.

Doporučení č. 4:

„podniknout ve spolupráci s mluvčími opatření k zajištění dostupnosti výuky v němčině a romštině nebo výuky těchto jazyků;“

37. S němčinou je v českém školském systému *de facto* zacházeno jako s cizím jazykem. Model pro němčinu jako menšinový jazyk nebyl dosud vypracován.

38. Romština byla vyučována experimentálně jako součást projektu na dvou základních školách pouze po krátkou dobu v roce 2012. V současné době není nabízena na předškolním ani na základním stupni. Nová Strategie romské integrace do roku 2020 obsahuje ustanovení o ochraně a podpoře romštiny, včetně její výuky.

Doporučení č. 5:

„nadále usilovat o to, aby se nezakazovalo nebo neodrazovalo od používání romštiny ve škole“

39. Podle informací, které Výbor expertů obdržel, není používání romštiny ve škole zakazováno, ani od něho nejsou žáci odrazováni.

Kapitola 3 Hodnocení Výboru expertů ohledně provádění Části II a Části III

3.1. Hodnocení provádění Části II Charty

40. Část II Charty se vztahuje na všechny regionální či menšinové jazyky v České republice, tj. na němčinu, moravskou chorvatštinu, polštinu, romštinu a slovenštinu.

41. Orgány veřejné správy informovaly Výbor expertů, že uvažují o aktualizaci ratifikační listiny tak, aby zahrnovala i moravskou chorvatštinu. Výbor expertů vítá takový krok, do něhož se promítá jeho zjištění, že se Část II Charty vztahuje na moravskou chorvatštinu.

42. České orgány veřejné správy zahrnuly do kapitoly týkající se Části III třetí periodické zprávy rovněž informace o němčině, které se týká pouze Část II. Výbor expertů vzal ve svém zkoumání Části II na zřetel tyto informace, které poukazují na potenciální soulad s několika ustanoveními Části III, která se týkají němčiny.

Článek 7 Cíle a zásady

Odstavec 1

Pokud jde o regionální či menšinové jazyky, na územích, kde jsou tyto jazyky užívány, a v závislosti na stavu každého jazyka, smluvní strany založí svou politiku, zákonodárství a praxi na těchto cílech a zásadách:

a uznání regionálních či menšinových jazyků jako výrazu kulturního bohatství;

43. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů vybídl české orgány veřejné správy k podniknutí opatření k tomu, aby byla němčina uznána za výraz kulturního bohatství.

44. Informace obdržené ve třetím monitorovacím cyklu jednoznačně ukazují, že postavení německého jazyka a německé menšiny je stále silně ovlivněno dějinami 20. století. Němečtí mluvčí často raději neusilují o uplatnění svých práv, protože se obávají, že by mohli být považováni za „potíživisty“. Aktivity na podporu němčiny v České republice jsou ve velké míře finančně podporovány hlavně za strany Německa. Ve školství je s němčinou zacházeno *de facto* jako s cizím jazykem, přestože je zde přítomna po staletí.

45. Proto Výbor expertů nabádá české orgány veřejné správy k podniknutí opatření za účelem uznání německého jazyka jako součásti kulturního bohatství České republiky a k podpoře tohoto pohledu ve vzdělávání a ve sdělovacích prostředcích. Toto uznání by rovněž přispělo ke zvyšování povědomí většinové populace o německém jazyce jako o nedílné součásti českého kulturního dědictví.

46. Pokud jde o moravskou chorvatštinu, orgány veřejné správy uvažují o změně ratifikační listiny tak, aby zahrnula konkrétně tento jazyk. Kromě toho byla moravská chorvatština zařazena počínaje rokem 2014 do zvláštního grantového programu *Podpora provádění Evropské charty regionálních či menšinových jazyků* (dále jen Grant na provádění Charty).

b respektování zeměpisné oblasti každého regionálního či menšinového jazyka s cílem zajistit, aby stávající nebo nové územněsprávní členění nebylo na překážku podpoře příslušného regionálního či menšinového jazyka;

47. Výbor expertů neobdržel žádné informace, které by mu umožnily posoudit aplikaci tohoto ustanovení na moravskou chorvatštinu.

c potřebě rozhodného jednání za účelem podpory regionálních či menšinových jazyků, směřující k jejich zachování;

48. Výbor expertů vybídl orgány veřejné správy v druhém monitorovacím cyklu, aby ve spolupráci s mluvčími dále rozvíjely speciální program financování věnovaný provádění Charty. Dále vybídl orgány veřejné správy k zajištění toho, aby se zvláštní opatření podniknutá v reakci na finanční krizi nepřiměřeně nedotkla podpory regionálních či menšinových jazyků. Výbor rovněž požádal orgány veřejné správy o objasnění metodiky používané u grantových programů souvisejících s národnostními menšinami a o poskytnutí konkrétních informací o rozsahu, v němž tyto projekty financovaly podporu zaměřenou na příslušný regionální či menšinový jazyk.

49. Třetí periodická zpráva uvádí, že české orgány veřejné správy nadále každoročně vyčleňují finanční prostředky na činnost všech národnostních menšin a na romskou integraci, které míří hlavně do oblasti kultury, sdělovacích prostředků a školství.⁵ Tyto aktivity mají do určité míry význam pro ochranu a podporu

⁵ Více informací viz též 2. zpráva o České republice, ECRML 2013 (2), odstavec 55

regionálních či menšinových jazyků. Výbor expertů však poznamenává, že se v roce 2013 snížily zejména předpokládané finanční prostředky pro sdělovací prostředky a kulturu.

50. Kromě toho pokračoval i Grant na provádění Charty. V období let 2011-2013 bylo na něj každoročně vyčleněno 1,85 milionů Kč/67 000,- EUR, což je méně v porovnání s 2,5 milióny Kč/100 000,- EUR v roce 2010. Program se týkal tří tematických oblastí: školství a sdělovací prostředky, výzkum a dvojjazyčné značení.⁶ Nejvýznamnější částky - 2,1 milióny Kč/76 000,- EUR věnované na osm projektů v letech 2011-2013 - byly vyčleněny na projekty související s romštinou, tedy hlavně na lingvistický výzkumný program Univerzity Karlovy a na jazykové, historické a kulturní aktivity pro děti. 22 projektů na podporu polštiny, které byly zaměřeny hlavně na školství a dvojjazyčné značení, obdrželo 1,7 miliónů Kč/61 000,- EUR. Slovenské jazykové projekty, které se týkaly sdělovacích prostředků, publikace pohádek a aktivit určených dětem, získaly financování ve výši 1,08 miliónů Kč/39 000,- EUR. Financování obdržely rovněž dva projekty na podporu němčiny. V roce 2014 byla do tohoto grantového programu zařazena i moravská chorvatština, ale dosud nebyly podány žádné žádosti.

51. Programy pro Grant na provádění Charty vybírá komise tvořená zástupci mluvčích hovořících regionálními či menšinovými jazyky, českých ústředních orgánů a Moravskoslezského kraje. Orgán, který posuzuje žádosti v rámci ostatních grantových programů, tvoří zástupci orgánů veřejné správy a národnostních menšin. Tento orgán zkoumá kvalitu a kontinuitu projektů, ale snaží se rovněž udržovat rovnováhu mezi všemi národnostními menšinami v České republice. Žádosti mohou předkládat fyzické a právnické osoby zaregistrované nebo zřízené do 31. prosince dva roky před rokem výběrového řízení, které mohou prokázat alespoň jeden rok činnosti ve prospěch národnostních menšin. O financování může požádat a peníze obdržet i místní nezisková organizace. Z finančních důvodů a za účelem směřování žádostí o financování projektů místní povahy do obcí a krajů je stanoven limit dvou projektů na jeden subjekt. Každý žadatel musí posoudit své priority a v souladu s tím předložit projektovou žádost. Výbor expertů však během monitorovací návštěvy zjistil, že organizace menšin mají obavy o regulérnost a předvídatelnost financování. Také podpora obecních a krajských orgánů se jeví jako nesoustavná. Některé národnostní menšiny jsou zjevně znepokojeny i tím, že ke stejným grantovým programům mají přístup i jiná než menšinová sdružení. Výbor expertů vybízí orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími vysvětlily tyto aspekty.

52. Výbor expertů poznamenává, že předsedou Rady vlády pro národnostní menšiny je ministr pro lidská práva, což zástupci menšin uvítali.

53. Výbor expertů má obavy z toho, že se obecné finanční škrty dotkly i sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny, který má značný nedostatek pracovníků.

54. Ve světle informací o někdy značném snižování finančních prostředků na činnost národnostních menšin a o praktickém dopadu tohoto snižování Výbor expertů vybízí orgány veřejné správy k zajištění toho, aby se zvláštní opatření přijatá v reakci na finanční krizi nepřiměřeně nedotkla podpory regionálních či menšinových jazyků.

Němčina

55. V druhém monitorovacím cyklu doporučil Výbor expertů českým orgánům veřejné správy „**přijmout strukturovanou politiku na ochranu a podporu němčiny [...]**“. Výbor expertů vybídł české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci a mluvčími vyvinuly plánovaný a strukturovaný přístup k ochraně a podpoře [...] němčiny [...] v České republice.

56. Strukturovaná politika ochrany a podpory němčiny není dosud zpracována. Podle informací poskytnutých orgány veřejné správy vyjádřila německá menšina v jedné debatě zájem o instalaci dvojjazyčných značení. Zástupci německých mluvčích zmínili během monitorovací návštěvy jako prioritu i školství.

57. Výbor expertů rovněž poznamenává, že aktivity na podporu německého jazyka jsou do značné míry subvencovány ze strany Německa. Kromě toho je s němčinou ve vzdělávání zacházeno *de facto* pouze jako s cizím jazykem. Přístup orgánů veřejné správy je zaměřen na němčinu jako na cizí jazyk a zdá se, že není zájem o rozvoj vzdělávání v tomto menšinovém jazyce. Podle informací obdržených od mluvčích závisí mnoho činností na iniciativě německých sdružení a na dobré vůli orgánů veřejné správy.

58. Výbor expertů znovu zdůrazňuje,⁷ že je k zajištění ochrany a podpory němčiny jako menšinového jazyka v České republice zapotřebí strukturovaná politika a rozhodné kroky. Vedle cílených snah je konkrétně v případě němčiny zapotřebí aktivnější přístup ze strany českých orgánů veřejné správy. Ty by

⁶ Více informací viz též 2. zpráva o České republice, ECRML 2013 (2), odstavec 57

⁷ Viz též 2. zpráva o České republice, ECRML 2013 (2), odstavec 62

měly ve spolupráci s mluvčími rovněž zpracovat komplexní dlouhodobou strategii, v níž by měla přednost ta nejdůležitější a/nebo nejnaléhavější opatření.

Výbor expertů naléhavě vyzývá české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími vyvinuly a uplatňovaly plánovitý a strukturovaný přístup k ochraně a podpoře němčiny jako menšinového jazyka v České republice.

Moravská chorvatština

59. Podle informací získaných od mluvčích jsou projekty, které se týkají dokumentace, e-learningu a slovníku, podporovány ministerstvem kultury. Výbor expertů vítá tyto iniciativy a žádá orgány veřejné správy o více informací o rozhodném opatření podniknutém na podporu moravské chorvatštiny s cílem zachovat tento jazyk.

Romština

60. V druhém monitorovacím cyklu doporučil Výbor expertů českým orgánům veřejné správy „**přijmout strukturovanou politiku na ochranu a podporu [...] romštiny**“. Výbor expertů vybídí české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími vyvinuly plánovaný a strukturovaný přístup k ochraně a podpoře [...] romštiny [...] v České republice.

61. Vláda České republiky přijala v únoru 2015 novou Strategii romské integrace na dobu do roku 2020. Tato strategie, která byla zpracována ve spolupráci s romskými zástupci, je podle orgánů veřejné správy více zaměřena na Romy jakožto národnostní menšinu. Jak naznačily orgány veřejné správy, k úkolům stanoveným strategií mj. patří zvýšení efektivity Grantu na provádění Charty, podpora výuce romštiny jako menšinového jazyka na základním stupni, zvyšování povědomí o kultuře, historii a jazyku Romů a zařazování témat souvisejících s Romy a romštiny do veřejnoprávního vysílání. Stejně jako v případě předchozí Strategie romské integrace na období let 2010-2013 Výbor expertů poznamenává, že by to mohla být součástí strukturované politiky vyžadované pro podporu romštiny. Poznamenává však, že v praxi došlo jen k velmi omezenému pokroku v ochraně a podpoře romštiny. Podle informací od mluvčích se situace v jednotlivých krajích navzájem liší, a přestože existují dobré iniciativy, tyto iniciativy stále ještě příliš závisí na místních neziskových organizacích a orgánech veřejné správy, než aby mohly být považovány za strukturovaný přístup k ochraně a podpoře romštiny.

62. Orgány veřejné správy by měly se zřetelem na Strategii romské integrace ve spolupráci s mluvčími stanovit ta nejdůležitější a/nebo nejnaléhavější opatření a podniknout konkrétní kroky k jejich realizaci. Výbor expertů žádá orgány veřejné správy, aby v příští periodické zprávě informovaly o těchto krocích.

Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími vyvinuly a uplatňovaly plánovitý a strukturovaný přístup k ochraně a podpoře romštiny jako menšinového jazyka v České republice.

d usnadňování a/nebo podpora užívání regionálních či menšinových jazyků, v ústní i písemné formě, ve veřejném i v soukromém životě;

63. Jak bylo již dříve uvedeno, jsou regionální či menšinové jazyky, zejména němčina a romština, velmi zřídka (pokud vůbec) užívány ve veřejném životě. Výbor expertů znovu zdůrazňuje, že Charta má za cíl podporovat užívání regionálních či menšinových jazyků ve veřejném a v soukromém životě a skutečnost, že jejich mluvčí ovládají úřední většinový jazyk, neznamená, že by tyto jazyky neměly být aktivně podporovány. Článek 7.1.d implikuje nejen pasivní povolení užívat regionální či menšinové jazyky ve veřejném a v soukromém životě, ale vyžaduje také od orgánů veřejné správy, aby usnadňovaly a/nebo podporovaly užívání těchto jazyků ve veřejné sféře. To by vyžadovalo aktivní přístup ze strany orgánů veřejné správy.⁸

64. Podle třetí periodické zprávy došlo ke značnému snížení finančních prostředků na podporu menšinových sdělovacích prostředků, a to z 30 milionů Kč / 1,1 milionů EUR v roce 2009 na 15,7 milionů Kč / 570 000,- EUR v roce 2013. To se dotklo všech regionálních nebo menšinových jazyků a v některých případech vedlo ke snížení frekvence vydávání publikací nebo k zastavení jejich vydávání.

Němčina

65. V druhém monitorovacím cyklu doporučil Výbor expertů českým orgánům veřejné správy „**vytvořit příznivé podmínky pro [užívání němčiny] ve veřejném životě**“. Výbor expertů rovněž vybídli orgány

⁸ Viz též 2. zpráva o České republice, ECRML 2013 (2), odstavec 65

veřejné správy, aby vytvořily příznivé podmínky a přijaly opatření k usnadnění užívání němčiny ve veřejném životě. Dále vybídl české orgány veřejné správy, aby podnikly ve spolupráci s mluvčími opatření ke zřízení vysílání v němčině jako v menšinovém jazyce a zajistily pravidelný televizní program v německém jazyce. Výbor expertů vybídl orgány veřejné správy, aby na základě vnitrostátní legislativy usnadnily instalaci dvojjazyčných místních názvů v 18 obcích, kde německá menšina dosáhla desetiprocentní limit. Požádal také české orgány veřejné správy o poskytnutí informací o užívání němčiny v jiných oblastech, například úředním styku, v hospodářském a společenském životě.

66. Podle třetí periodické zprávy vysílá Český rozhlas každý pátek patnáctiminutový magazín v němčině, který je dostupný ve všech krajích. Česká televize nevysílá žádný konkrétní pořad v němčině. Některé originální pořady v němčině (hrané a dokumentární filmy) jsou vysílány v původní verzi s titulky. Od roku 2013 je němčina také jednou z volitelných možností v dvojjazyčném vysílání. Podle informací získaných od mluvčích je nyní v rámci jednoho projektu zřizována česko-německá internetová rozhlasová stanice v Hlučíně (Hallo Radio Hultschin). Co se týče tištěných sdělovacích prostředků, získaly v období 2011-2013 podporu v celkové výši 5,4 miliónů Kč / 197 000,- EUR tyto tři publikace v německém jazyce: původně dvouměsíční *Landeszeitung*, který se přeměnil na měsíčník *Landesecho*, krajský měsíčník *Eghaland Bladl* a čtvrtletník *Brünner Gassenbote* (s výjimkou roku 2013). Měsíčník *Landesecho* financuje až z 30 procent Německo.

67. Výbor expertů vybízí české orgány veřejné správy, aby podnikly ve spolupráci s mluvčími opatření k dalšímu rozvoji rozhlasového vysílání v němčině jako v menšinovém jazyce a podpořily produkci pravidelných televizních pořadů v německém jazyce.

68. Pokud jde o užívání němčiny ve veřejném životě, je němčina užívána podle informací orgánů veřejné správy hlavně v kulturním životě. Chybí informace o užívání němčiny v jiných oblastech, například v úředním styku, v hospodářském nebo společenském životě. Co se týče dvojjazyčných značení, třetí periodická zpráva naznačuje, že podle sčítání lidu z roku 2011 německá menšina již nedosahuje v žádné obci desetiprocentní limit. Podle zástupců mluvčích německá menšina v těchto obcích nikdy nežádala o dvojjazyčné značení, protože se obávala, že bude považována za „potížisty“.

69. Výbor expertů znovu zdůrazňuje,⁹ že schválení a užívání dalších místních názvů představuje relativně jednoduché podpůrné opatření se značným pozitivním účinkem na prestiž a na veřejné povědomí o regionálním či menšinovém jazyce. Historické dvojjazyčné česko-německé názvy ulic se nacházejí například v Praze. A podobně jako v případě iniciativy německé menšiny na Slovensku by bylo možno dobrovolně instalovat dvojjazyčné uvítací tabule v obcích, v nichž žije významný počet německých mluvčích.

70. Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby vytvořily příznivé podmínky a přijaly opatření k usnadnění užívání němčiny ve veřejném životě.

Moravská chorvatština

71. Pokud jde o moravskou chorvatštinu, je tento jazyk dle informací od mluvčích užíván hlavně při kulturních akcích. V roce 2014 byl vydán zpěvník starých písní v moravské chorvatštině. Muzeum a kulturní dům s názvem Chorvatský dům působí v Jevišovce a v současné době připravuje výstavu o moravských Chorvatech. Moravská chorvatština není přítomna v rozhlase ani v televizi. Výbor expertů žádá o další informace o usnadňování a/nebo podpoře užívání moravské chorvatštiny v ústní i písemné formě ve veřejném i v soukromém životě.

Romština

72. V druhém monitorovacím cyklu doporučil Výbor expertů českým orgánům veřejné správy „**vytvořit příznivé podmínky pro [užívání romštiny] ve veřejném životě**“. Výbor expertů rovněž vybídl orgány veřejné správy, aby přijaly opatření k usnadnění užívání regionálních či menšinových jazyků, zejména romštiny, ve veřejném životě. Výbor expertů rovněž vybídl české orgány veřejné správy, aby podnikly opatření k posílení přítomnosti romštiny v rozhlase a v televizi a k zahájení dialogu se zástupci romských mluvčích za účelem určení těch oblastí veřejného života, kde je nutno prosazovat romštinu. Dále Výbor expertů vybídl orgány veřejné správy, aby nadále podnikaly opatření ke zvyšování povědomí o romském jazyce v rámci romské komunity.

73. V třetí periodické zprávě se uvádí, že Český rozhlas vysílá pořad *O Roma vakeren*, což je magazín, který nabízí zpravodajství a informace o romské historii a kultuře. Části tohoto pořadu jsou vysílány v romštině. Pořad se vysílá dvakrát týdně po dobu 15 minut ve všech krajích a jednou týdně po dobu 55 minut v celostátním Radiožurnálu. Česká televize v současné době nevysílá žádný pravidelný pořad v romštině. V letech 2011 a 2012 byl vysílán pětiminutový pořad *Romaři Luma*. Česká televize vysílá rovněž

⁹ Viz též 2. zpráva o České republice, ECRML 2013 (2), odstavec 62

dokumentární filmy a seriály o romských kulturních akcích, například o Světovém romském festivalu *Khamoro*, a pořad, který představuje romské pohádky. Není však jasné, do jaké míry jsou tyto pořady vysílány v romštině. Pokud jde o tištěná média, získaly finanční pomoc od orgánů veřejné správy měsíčníky *Romano hangos*, *Romano vod'i* a *Kereka* (pro děti) spolu s časopisem *Romano Džaniben*, který vycházel dvakrát do roka (pouze v letech 2011-2012) - za období let 2001-2013 celkem 10,4 milióny Kč/380 000, - EUR.

74. Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby podnikly opatření ke zvýšení přítomnosti romštiny v rozhlase a v televizi.

75. Podle informací obdržených od orgánů veřejné správy byli romští představitelé konzultováni při přípravě nové Strategie romské integrace. Výbor expertů nedostal informace o žádném jiném dialogu s představiteli romských mluvčích ohledně určení oblastí veřejného života, kde by měla být prosazována romština. Orgány veřejné správy však informovaly Výbor o tom, že Grant pro provádění Charty financuje projekt Univerzity Karlovy zaměřený na výcvik překladatelů z romštiny. Výbor expertů byl během monitorovací návštěvy informován o tom, že Romové užívají ve veřejném styku češtinu, protože si nejsou vědomi možnosti veřejně užívat romštinu a obávají se možných reakcí.

76. Pokud jde o zvyšování povědomí o romském jazyce v romské komunitě, orgány veřejné správy poukazují na projekty financované Grantem pro provádění Charty, například na projekt *Romano Suno*, což je literární soutěž v romštině určená pro romské děti. Orgány veřejné správy rovněž uvádějí, že grantový program Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na podporu integrace romské komunity je v sekci věnované spolupráci mezi rodinou a školou zaměřen na podporu aktivit v romštině nebo souvisejících s romštinou.

77. Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci se zástupci mluvčích vytvořily příznivé podmínky a přijaly opatření k usnadnění užívání romštiny ve veřejném životě, a aby nadále podnikaly opatření ke zvyšování povědomí o romštině v rámci romské komunity.

- e ***zachování a rozvíjení vazeb v oblastech, jež jsou předmětem této Charty, mezi skupinami užívajícími regionální či menšinový jazyk a jinými skupinami ve státě hovořícími jazykem, jenž je užíván ve stejné nebo obdobné formě, jakož i navazování kulturních vztahů s jinými skupinami užívajícími odlišné jazyky;***

78. Výbor expertů žádá orgány veřejné správy, aby poskytly informace o aplikaci tohoto ustanovení na moravskou chorvatštinu.

- f ***poskytování vhodných forem a prostředků pro výuku a studium regionálních či menšinových jazyků na všech vhodných stupních;***

79. V druhém monitorovacím cyklu Výbor expertů vyzval české orgány veřejné správy, aby podnikly opatření ke zlepšení nabídky vzdělání v regionálních či menšinových jazycích v České republice, včetně informování rodičů o možnostech vzdělávání jejich dětí v regionálních či menšinových jazycích, dávaly podněty školským radám a ředitelům škol, aby nabízely vzdělávání v regionálním či menšinovém jazyce, a aby prověřovaly existenci výborů pro národnostní menšiny jako základní podmínky pro právo na vzdělání v regionálním či v menšinovém jazyce.

80. Podle informací obdržených od orgánů veřejné správy nenastaly žádné změny, co se týče existence výborů pro národnostní menšiny jako základní podmínky pro vzdělání v regionálním či menšinovém jazyce. Školský zákon umožňuje řediteli školy rozhodnout o tom, že určité předměty nebo jejich části budou vyučovány dvojjazyčně. Výuka jazyků závisí zcela na rozhodnutí ředitele školy a na poptávce žáků nebo jejich rodičů a také na možnostech školy.

81. Výbor expertů poznamenává, že co se týče vzdělávání, považují orgány veřejné správy všechny menšinové jazyky s výjimkou polštiny a slovenštiny za cizí jazyky. To není v souladu s požadavky Charty ohledně menšinových jazyků, protože je nutno na tyto jazyky aplikovat odlišné modely (viz také dále uvedené odstavce). Navíc je zapotřebí aktivnější přístup ze strany orgánů veřejné správy, které by měly zvyšovat povědomí rodičů o výhodách výuky v menšinovém jazyce a informovat je o jednotlivých možnostech získat vzdělání v menšinovém jazyce nabízených jejich dětem.

82. Výbor expertů nebyl informován o žádných opatřeních o zvyšování povědomí rodičů o možnostech a výhodách menšinových jazyků nebo o vyzývání ředitelů škol, aby nabízeli tyto jazyky. Výbor znovu zdůrazňuje, že nezájem rodičů je v mnoha případech vysvětlován dojmem, že menšinový jazyk bude přítěží a bude kontraproduktivní pro rozvoj jejich dětí. Výbor zdůrazňuje, že je zapotřebí více zvyšovat povědomí o přínosech vzdělávání v menšinových jazycích a o možnostech tohoto vzdělávání. Lze si například představit, že odpovědné orgány budou pravidelně poskytovat rodičům nově narozených dětí informační balíček o možnostech vzdělání v menšinových jazycích.

83. Výbor expertů zdůrazňuje, že české orgány veřejné správy by měly podnikat opatření k seznamování rodin s výhodami vzdělání v menšinovém jazyce a povzbuzovat školy, aby nabízely takové vzdělání. Výbor expertů rovněž vybízí české orgány veřejné správy, aby zrušily zákonný požadavek, podle něhož právo na získání vzdělání v menšinových jazycích závisí na existenci výboru pro národnostní menšiny.

Němčina

84. V druhém monitorovacím cyklu Výbor expertů doporučil českým orgánům veřejné správy **„podniknout ve spolupráci s mluvčími opatření k zajištění dostupnosti výuky v němčině nebo němčiny [...]“**. Výbor expertů vyzval české orgány veřejné správy, aby zlepšily postavení němčiny jako regionálního či menšinového jazyka v oblasti vzdělávání a vzaly přitom na zřetel návrhy mluvčích.

85. Podle třetí periodické zprávy je výuka výhradně v němčině nabízena pouze v Německé škole v Praze (*Deutsch-tschechische Begegnungsschule*), což je soukromá instituce, která nabízí vzdělání na předškolním, základním a středním stupni. Na šesti dalších základních školách (v Praze, Děčíně, Ostravě-Zábřehu, Ostravě-Porubě a v Havířově-Podlesí) probíhá výuka některých předmětů v němčině. Škola v Děčíně má rovněž mateřskou školu. Pokud jde o středoškolské vzdělání, existují vedle výše uvedené Německé školy další čtyři školy (v Praze, Liberci a ve Znojmě), které do jisté míry používají němčinu jako nástroj výuky, protože se v nich některé předměty nebo jejich části učí v němčině. Na druhém stupni je v různé míře vyučováno v němčině celkem 885 žáků ve 45 třídách (tedy vyšší počet oproti předchozímu monitorovacímu cyklu). V česko-německém pohraničí jsou realizovány školské projekty, k nimž mj. patří výuka některých předmětů na českých školách v němčině, zatímco německé školy vyučují některé předměty v češtině. Němčina je i nadále do značné míry vyučována jako cizí jazyk, na některých školách již od prvního ročníku. Výuka druhého cizího jazyka je povinná od září 2013 a němčina je v současné době druhým cizím jazykem pro 70 procent žáků.

86. Výbor expertů poznamenává, že i když existují alespoň určité možnosti vzdělávání v němčině, není dosud vytvořen specifický model pro němčinu jako menšinový jazyk ve školství v České republice. Některé z výše uvedených škol jsou soukromé nebo zřízené na základě dvojstranných smluv s Rakouskem nebo Německem. Nepokrývají systematicky všechny oblasti, v nichž žije německá menšina, ani všechny stupně školství. I když může výuka němčiny jako cizího jazyka přispět ke zvyšování povědomí o němčině v České republice, nepostačuje k ochraně a podpoře němčiny jako menšinového jazyka. Navíc informace obdržené od mluvčích naznačují, že i když rodiče požadují výuku němčiny jako cizího jazyka, vyskytují se praktické problémy, například nedostatek učitelů nebo negativní rozhodnutí školy, a to i v oblastech s tradiční přítomností německé menšiny.

87. Výbor expertů připomíná českým orgánům veřejné správy, že článek 7.1.f vyžaduje poskytování *vhodných* forem a prostředků pro výuku a studium menšinových jazyků na všech vhodných stupních, tj. od mateřské školy až po středoškolské vzdělávání. To mj. předpokládá vzdělávací model, který bere na zřetel tradiční povahu daného jazyka, například tím, že se zabývá místní kulturou, jejímž výrazem je jazyk. Takový model dále musí být poskytován aktivně ze strany orgánů veřejné správy, které by měly informovat rodiče anebo žáky o jeho dostupnosti a vybízet je, aby o něj žádali.¹⁰

88. Výbor expertů byl rovněž informován o tom, že sdružení německé menšiny v Opavě provedlo průzkum poptávky po vzdělávání v němčině na vysokých a na vyšších, středních a základních školách v Moravskoslezském, Olomouckém, Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Tento průzkum lze použít jako východisko pro další rozvoj nabídky němčiny jako menšinového jazyka ve školství.

Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby podnikly aktivní opatření v zájmu nabídky výuky němčiny jako menšinového jazyka.

Moravská chorvatština

89. Pokud jde o moravskou chorvatštinu, není tento jazyk dle informací obdržených od mluvčích vyučován v žádné formě na žádném stupni. Podporu orgánů veřejné správy však získal projekt e-learningu. Výbor expertů žádá české orgány veřejné správy o poskytnutí informací o výuce a studiu moravské chorvatštiny.

Romština

90. Výbor expertů doporučil českým orgánům veřejné správy v druhém monitorovacím cyklu **„podniknout ve spolupráci s mluvčími opatření k zajištění dostupnosti výuky v romštině nebo**

¹⁰ Viz též 3. zpráva o Slovinsku, ECRML (2010) 5, odstavec 55

romštiny [...]“. Výbor expertů vyzval české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími přijaly strukturovanou politiku vzdělávání v romštině a aby zjistily oblasti, kde a způsoby, jak by mohla být romština zavedena ve většinovém vzdělávacím systému, počínaje předškolním a základním stupněm.

91. Podle informací obdržných ve třetím monitorovacím cyklu se romština v současné době na předškolním a základním stupni nevyučuje. Romština byla po přechodnou dobu vyučována na podzim roku 2012 v rámci projektu ve dvou brněnských školách. Od září roku 2012 byly v Muzeu romské kultury v Brně po deset měsíců pořádány s podporou Univerzity Karlovy kurzy romštiny. Pokud jde o středoškolský stupeň, byla romština vyučována na Střední odborné škole managementu a práva v Jihlavě. Není však jasné, zda tato výuka pokračuje i v současné době. Materiály pro výuku romštiny byly zpracovány v rámci projektu QUALIROM. Pokud jde o školení učitelů, chybí zjevně strukturovaná politika. Semináře pro studium romštiny pořádané na Univerzitě Karlově nabízejí výcvik, který umožňuje absolventům vyučovat romštinu, avšak bez pedagogické složky.

92. Zavedení romštiny do vzdělávání čelí dvěma závažným problémům. Na jedné straně se tato iniciativa setkává s negativní reakcí společnosti jako celku. Na druhé straně je pro romské rodiče prioritou, aby si jejich děti osvojily češtinu, a nejsou si vědomi možností a výhod dvojjazyčného vzdělání. Navíc byl Výbor expertů informován o tom, že převážná většina českých školských odborníků je toho názoru, že nejlepším způsobem, jakým se romské děti mohou naučit češtinu, je jejich zapojení do výhradně českého jazykového prostředí.

93. Výbor expertů zdůrazňuje, že výuka menšinových jazyků nevyklučuje výuku/učení úředního většinového jazyka a že funkční dvojjazyčné modely výuky byly vyvinuty a jsou používány v celé Evropě. Výbor zdůrazňuje, že je v oblasti vzdělávání v menšinových jazycích zapotřebí aktivní přístup českých orgánů veřejné správy, které by měly z vlastní iniciativy informovat rodiče o výhodách a možnostech dvojjazyčné výuky. Navíc by mělo být zvyšováno povědomí učitelů ve vztahu k žákům s jiným mateřským jazykem než češtinou a o vzdělávacích modelech pro tyto žáky.

Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími přijaly strukturovanou politiku ohledně způsobu zavedení romštiny v časných stupních většinového školství.

94. Výbor expertů dále poznamenává, že romské děti nejsou plně integrovány do většinového školství. Nepřiměřeně vysoký počet romských dětí navštěvuje školy pro děti „s mírným mentálním postižením“ (tzv. „praktické školy“) s omezenými školními osnovami nebo běžné školy navštěvované pouze Romy (tedy segregované školy).¹¹

95. Třetí periodická zpráva vysvětluje, že děti jsou každoročně testovány a že je k rozhodnutí o tom, do jakého druhu školy by dítě mělo být zapsáno, vyžadován informovaný souhlas rodiče nebo zákonného zástupce. Avšak podle informací obdržných během monitorovací návštěvy nejsou tyto testy zvlášť přizpůsobeny romským dětem, včetně užívaného jazyka. Navíc je speciální školství často prezentováno romským rodičům jako lepší volba pro jejich děti. Mnoho romských rodičů není dostatečně informováno nebo nejsou ochotni oponovat orgánům veřejné správy v tomto ohledu. Orgány veřejné správy uvedly, že zpracovávají nové testy a pracují také na úplném zrušení speciálního školství a na integraci všech dětí do většinového systému vzdělávání spolu s podpůrnými metodami.

96. Vzdělávání romských dětí v segregovaných školách je znepokojující jev. Kvalita vzdělávání je navíc nízká a některé děti se dokonce ani nenaučí číst. Dalším problémem je fakt, že neromští rodiče často odmítají nechat své děti navštěvovat školu, v nichž romské děti tvoří většinu. Orgány veřejné správy uvedly, že jsou již uplatňována opatření ke zlepšení této situace, například změna školních spádových oblastí ve spolupráci s místními orgány, a další opatření se plánují.¹² Výbor expertů je toho názoru, že plně separované školy (praktické nebo segregované školy) nepodporují používání a učení romštině a ani nezvyšují začleňování romských dětí do českého školského systému.

97. Výbor expertů zdůrazňuje, že začleňování romských dětí do většinového školského systému spolu s plným uznáním jejich bilingvních potřeb a kulturního dědictví je základem pro jejich budoucnost úspěšných občanů České republiky.

Výbor expertů vybízí české orgány veřejné správy, aby zintenzivnily úsilí zaměřené proti neopodstatněnému zařazování romských dětí do praktických a segregovaných škol.

¹¹ Viz též zpráva Nilse Muižniekse, komisaře Rady Evropy pro lidská práva, CommDH (2013)1, odstavce 43-44

¹² Viz Strategie romské integrace, http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_czech_republic_strategy2_cs.pdf

h prosazování studia a výzkumu regionálních či menšinových jazyků na vysokých školách nebo podobných institucích;

98. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů požádal české orgány veřejné správy o informace o výzkumu němčiny jako regionálního či menšinového jazyka v České republice.

99. Třetí periodická zpráva poskytuje informace o studiu němčiny na vysokých školách, ale nikoli o výzkumu němčiny jako menšinového jazyka na vysokých školách nebo podobných institucích. Podle informací obdržených Výborem expertů probíhá v České republice výzkum němčiny například v Ústavu německých studií Univerzity Karlovy.

100. Výbor expertů žádá české orgány veřejné správy o informace o studiu a výzkumu moravské chorvatštiny jako menšinového jazyka v České republice.

i prosazování vhodných forem mezistátní výměny v oblastech, jež jsou předmětem této Charty, která se týká regionálních či menšinových jazyků užívaných ve stejné nebo obdobné formě ve dvou nebo více státech.

101. Výbor expertů žádá české orgány veřejné správy o informace o prosazování vhodných typů mezistátní výměny, která se týká moravské chorvatštiny, v oblastech, které spadají do rámce této Charty.

Odstavec 2

Smluvní strany se zavazují, že odstraní, pokud tak již neučinily, neopodstatněné rozlišování, vylučování, omezování nebo upřednostňování týkající se užívání regionálního či menšinového jazyka, směřující k odrazování nebo ohrožování jeho zachování a rozvoje. Přijetí zvláštních opatření ve prospěch regionálních či menšinových jazyků, směřující k podpoře rovnosti mezi uživateli těchto jazyků a ostatním obyvatelstvem nebo náležitě přihlížející k jejich zvláštním podmínkám, se nepovažuje za diskriminaci uživatelů rozšířenějších jazyků.

102. V druhém monitorovacím cyklu Výbor ministrů doporučil českým orgánům veřejné správy „**nadále usilovat o zajištění toho, aby se ve škole nezakazovalo užívání romštiny nebo neodrazovalo od jejího užívání**“. Výbor expertů rovněž požádal o podrobnější informace o opatřeních k odstranění diskriminace, která jsou součástí české Strategie romské integrace.

103. Podle informací poskytnutých orgány veřejné správy není užívání romštiny na školách zakázáno. Výbor expertů byl rovněž během monitorovací návštěvy informován zástupci mluvčích, že v posledních letech nebyly zaznamenány případy zákazu nebo odrazování od užívání romštiny. Zástupci mluvčích však zároveň vysvětlili, že prostředí na školách není nakloněno romštině, jelikož převládá názor, podle něhož je plné zapojení do výhradně českého jazykového prostředí pro romské žáky tím nejlepším způsobem, jak se naučit česky.

104. V únoru 2015 přijaly české orgány veřejné správy novou Strategii romské integrace do roku 2020. Navíc byly v monitorovacím období rozšířeny pravomoci ombudsmana, co se týče možnosti obracet se na Ústavní soud a podávat žaloby proti diskriminaci.

Odstavec 3

Smluvní strany se zavazují, že, že budou pomoci vhodných opatření podporovat vzájemné porozumění mezi všemi jazykovými skupinami v zemi, zejména tak, že zahrnou úctu, porozumění a toleranci vůči regionálním či menšinovým jazykům mezi cíle výchovy a vzdělávání stanovené v jejich zemích a že budou podporovat sdělovací prostředky, aby sledovaly tytéž cíle.

105. V druhém monitorovacím období doporučil Výbor ministrů českým orgánům veřejné správy „**nadále usilovat o podporu uvědomění a tolerance vůči všem regionálním či menšinovým jazykům a kulturám, které představují, jakožto nedílné součásti kulturního dědictví České republiky, jak v obecných osnovách na všech školských stupních, tak i ve sdělovacích prostředcích**“. Výbor expertů dále vybídli české orgány veřejné správy, aby pokračovaly ve svém úsilí o zvyšování tolerance a porozumění v české společnosti jako celku vůči regionálním či menšinovým jazykům, zvláště ve školství a ve sdělovacích prostředcích.

106. Informace od orgánů veřejné správy poukazují na kulturní akce věnované národnostním menšinám nebo navštěvované menšinami, které přispívají ke zvyšování uvědomění a podporují vzájemné porozumění.

107. Co se týče školství, je ve třetí periodické zprávě uvedeno, že Národní ústav pro vzdělávání rozšířil ve školním roce 2012/2013 svou nabídku vzdělávání; nové školící programy pro učitele ve všech typech školství se zaměřují na multikulturní a inkluzivní vzdělávání, včetně práce s dětmi ze znevýhodněných prostředí a s národnostními menšinami. Orgány veřejné správy rovněž znovu zdůrazňují, že dějiny a kultura národnostních menšin budou v rozšířené formě zařazeny do Rámcových vzdělávacích programů během jejich periodických revizí.

108. Pokud jde o sdělovací prostředky, Česká televize pokračuje ve vysílání několika pořadů s menšinovou tematikou, v nichž jsou příležitostně užívány i menšinové jazyky. K těmto pořadům patří *Babylon* (15 až 25 minut týdně), *Kosmopolis* (25 minut týdně, v letech 2011-2012), *Domov ve Středu Evropy* (třináctidílný seriál s osmiminutovými epizodami, vysílaný v roce 2012), *Setkávání* (10 minut týdně, 2012), *City Folk* (25 minut, několikrát týdně v letech 2011-2012), *Hranice bez hranic* (25 minut týdně v letech 2012-2013). Kromě toho fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy nabízí v rámci studia žurnalistiky předmět *Novinář a menšinová témata*. Orgány veřejné správy informovaly Výbor expertů během monitorovací návštěvy o tom, že Rada vlády pro národnostní menšiny bude pořádat konzultace s českým veřejnoprávním rozhlasem a televizí o tom, jak lépe integrovat a promítat národnostní menšiny a menšinové jazyky v jejich programech.

109. Orgány veřejné správy rovněž informovaly Výbor expertů o tom, že v letech 2014-2016 probíhá kampaň proti rasismu a násilí z nenávisli.

110. Výbor expertů však byl během monitorovací návštěvy informován zástupci mluvčích menšinových jazyků, že česká společnost má dosud jen velmi málo poznatků o národnostních menšinách a o regionálních nebo menšinových jazycích v zemi. Dějiny a kultura menšin nejsou dostatečně vyučovány a sdělovací prostředky neprojevují téměř žádný zájem o prezentaci témat souvisejících s národnostními menšinami.

111. Stále jsou velmi rozšířeny silné předsudky proti Romům a jejich stigmatizace. Převládají i negativní postoje vůči německým mluvčím, kteří se často nedomáhají svých práv v obavě z toho, že budou považováni za „potížisty“. Výbor expertů byl rovněž informován o opovrživých poznámkách adresovaných slovenským mluvčím, kteří hovoří svým jazykem na veřejnosti, mimo rámec úřadů. I polští mluvčí informovali Výbor expertů o negativních postojích vůči nim.

Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy k zintenzivnění úsilí o zvyšování tolerance a porozumění celé české společnosti vůči regionálním či menšinovým jazykům, zejména ve školství a ve sdělovacích prostředcích.

Odstavec 4

Při určování své politiky vůči regionálním či menšinovým jazykům budou smluvní strany přihlížet k potřebám a přáním vyjádřeným skupinami, které tyto jazyky užívají. Smluvní strany se vyzývají, aby v případě potřeby zřídily orgány, které budou orgánům veřejné správy radit ve všech záležitostech souvisejících s regionálními či menšinovými jazyky.

112. V druhém monitorovacím období doporučil Výbor ministrů českým orgánům veřejné správy „**nadále zlepšovat legislativu související s výbory pro národnostní menšiny tak, aby netvořily překážku provádění Charty, včetně poskytování vzdělání v regionálních či menšinových jazycích a instalace dvojjazyčných topografických značení.**“

113. V tomto monitorovacím období nebyly přijaty žádné změny a v současné době jsou připravovány nové změny (viz též Kapitola 1.3). Nadále se vyskytují praktické problémy se zřizováním a s fungováním výborů pro národnostní menšiny. Navzdory ustanovením zákona se zdá, že mnoho záležitostí, které se týkají existence a složení těchto výborů, závisí na dobré vůli místních orgánů. Přestože zákon stanoví, že nejméně polovinu členů mají tvořit příslušníci národnostních menšin, není tomu vždy tak. Navíc i pokud je výbor zřízen, nejsou v něm nutně zastoupeny všechny menšiny. Německá menšina je například zastoupena ve výboru pro národnostní menšiny v Havířově, který zřídil tento orgán, aniž by byl ze zákona povinen tak učinit, ale nikoli v Karviné, v Českém Těšíně nebo v Třinci, přestože o to požádala. A konečně rozporné názory jednotlivých členů výboru často znemožňují výborům ve všech ohledech plnit jejich účel.

114. Výbor expertů ve své předchozí zprávě poznamenal, že po změně statutu Rady vlády pro národnostní menšiny v roce 2011 mají mluvčí menšinových jazyků větší počet zástupců mezi členy Rady. České orgány veřejné správy vysvětlily, že ve vztahu k jazykům Části III jsou v Radě vlády pro národnostní menšiny dva zástupci, zatímco jazyky Části II a jiné menšiny mají v Radě po jednom zástupci.

Odstavec 5

Smluvní strany se zavazují, že budou zásady uvedené v odstavcích 1 – 4 přiměřeně uplatňovat ve vztahu k neteritoriálním jazykům. Určování povahy a rozsahu opatření přijímaných za účelem provádění této Charty má být ve vztahu k těmto jazykům pružné, a to s ohledem na potřeby a přání skupin užívajících příslušný jazyk a na respektování jejich tradic a povahy.

115. Česká republika neoznačila v ratifikační listině žádné neteritoriální jazyky.

3.2. Hodnocení související s Částí III Charty

116. Část III Charty se vztahuje na polštinu a slovenštinu.

3.2.1. Polština

117. Výbor expertů nebude vyjadřovat připomínky k ustanovením, která byla v předchozích zprávách považována za splněná a o nichž nedostal žádné nové informace, které by vyžadovaly přehodnocení jeho předchozích zjištění. Vyhrazuje si však právo znovu hodnotit tuto situaci později. Výčet těchto ustanovení je uveden níže:

Článek 8 odstavec 1 e iii, h

Článek 9 odstavec 1 a.iii, d, odstavec 2.a

Článek 10 odstavec 4 a, odstavec 5

Článek 11 odstavec 1.c ii, odstavec 2

Článek 12 odstavec 1 f, g.

Článek 8 – Vzdělávání

Odstavec 1

Pokud jde o vzdělávání, smluvní strany se zavazují, že na území, kdy jsou tyto jazyky užívány, v závislosti na stavu každého z těchto jazyků a aniž by tím byla dotčena výuka úředního jazyka (úředních jazyků) státu:

- | | | |
|----------|-----------|--|
| a | i | zpřístupní předškolní vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; |
| b | i | zpřístupní základní vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; |
| c | i | zpřístupní středoškolské vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; |
| d | ii | zpřístupní podstatnou část technického a odborného vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; |

118. V druhé evaluační zprávě považoval Výbor expertů tyto závazky za splněné. Přesto však požádal o informace o připravované reformě systému financování školství o a vývoji ve středoškolském a odborném vzdělávání, v němž značně klesal počet studentů.

119. Podle informací obdržených ve třetím monitorovacím cyklu je reforma systému financování škol stále předmětem jednání. Polští mluvčí, kteří jsou spokojeni se stávajícím systémem, vyjádřili určité znepokojení nad budoucími změnami, protože dosud není známo praktické fungování ani následky nového přístupu.

120. Pokud jde o středoškolské vzdělávání, mělo Polské gymnázium v Českém Těšíně ve školním roce 2013/2014 340 studentů, což představovalo mírný pokles (o 11 studentů) oproti předchozímu monitorovacímu cyklu. Co se týče odborného vzdělávání, bylo 45 studentů zapsáno na Obchodní akademii Český Těšín, jediné odborné škole poskytující výuku v polštině, v porovnání se 79 studenty v předchozím monitorovacím cyklu.

121. Výbor expertů poznamenává, že se počet odborných škol poskytujících středoškolské vzdělání v polštině snížil v době od prvního monitorovacího cyklu ze tří škol (technická, obchodní a zdravotní škola) na jednu. Polští mluvčí vyjádřili během monitorovací návštěvy znepokojení nad omezenou nabídkou odborného vzdělávání v polštině.

122. Výbor expertů byl dále během monitorovací návštěvy informován polskými mluvčími o tom, že učebnice pro polské gymnázium jsou většinou dováženy z Polska. Protože české Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nemůže financovat koupi zahraničních učebnic, musí ředitelé škol hledat zdroje pro jejich nákup nebo způsoby, jak je zdarma získat. České orgány veřejné správy nedávno rozhodly povolit financování nákupu učebnic tak, aby děti v polských školách mohly dostávat své učebnice zdarma stejně jako učebnice schválené pro české většinové vzdělávání.

123. Ve světle těchto informací považuje Výbor expertů závazky související s předškolním, základním a středním vzděláváním za splněné. Reviduje však svůj závěr ohledně technického a odborného vzdělávání a považuje tento závazek za pouze částečně splněný. Výbor vyzývá orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími identifikovaly další oblasti, v nichž lze podstatnou část technického a odborného vzdělávání zpřístupnit v polštině a zpracovaly nabídku v těchto oblastech. Výbor rovněž vybízí orgány veřejné správy, aby při reformě systému financování školství konzultovaly s polskými mluvčími a vzaly na zřetel potřeby vzdělávání v polštině, včetně otázky učebnic.

Vzdělávání dospělých a další vzdělávání

- f iii **pokud orgány veřejné správy nemají přímé pravomoci v oblasti vzdělávání dospělých, budou upřednostňovat a/nebo podporovat nabídku takových jazyků jako oborů vzdělávání dospělých nebo dalšího vzdělávání;**

124. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů posoudil tyto závazky jako dosud nesplněné a vybídl orgány veřejné správy k podniknutí konkrétních opatření na podporu nabídky polštiny jako oboru vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání.

125. Podle třetí periodické zprávy není polština nabízena jako obor vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání.

126. Výbor expertů ponechává v platnosti svůj předchozí závěr o tom, že tento závazek není splněn. Vyzývá orgány veřejné správy k podniknutí konkrétních opatření na podporu nabídky polštiny jako oboru vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání.

Výuka dějin a kultury

- g **učiní opatření k zajištění výuky dějin a kultury, jejichž výrazem je regionální či menšinový jazyk;**

127. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr o splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy o poskytnutí podrobných údajů o tom, jak se dějiny a kultura, jejichž výrazem je polský jazyk, v praxi promítají do školních osnov.

128. Podle dodatečných informací poskytnutých orgány veřejné správy se Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání konkrétně nezabývá dějinami a kulturou, jejichž výrazem je polský jazyk. Jeho cíle však umožňují zahrnout tyto dějiny a kulturu do osnov. Navíc učebnice dějepisu pojednávají jen omezeně o polských dějinách a kultuře. Orgány veřejné správy dále znovu zdůrazňují,¹³ že dějiny a kultura menšin v České republice budou podrobně zapracovány do Rámcových vzdělávacích programů jako součást jejich cyklických revizí. Na základě těchto informací má Výbor expertů za to, že současný systém nezajišťuje výuku dějin a kultury, jejichž výrazem je polský jazyk. Navíc není Výboru jasné, kdy budou Rámcové vzdělávací programy revidovány, aby zahrnuly jednoznačnější ustanovení.

129. Výbor expertů považuje tento závazek za splněný pro menšinové školy vzhledem ke stávajícímu systému vzdělávání v polském jazyce, ale nikoli ve vztahu k většinovému školství. Vybízí orgány veřejné správy k tomu, aby zajistily výuku dějin a kultury, jejichž výrazem je polský jazyk, ve školách v oblastech, kde je tradičně užíván polský jazyk.

Monitorování

- i **ustaví dozorčí orgán nebo orgány, který bude nebo které budou sledovat, jak smluvní strana plní přijatá opatření, a dosažený pokrok při zavádění a rozvoji výuky regionálních či menšinových jazyků, a který bude nebo které budou o svých zjištěním vypracovávat periodické zprávy, jež budou zveřejňovány.**

130. Výbor expertů považoval toto ustanovení v druhé evaluační zprávě za částečně splněné. Nebylo jasné, do jaké míry zprávy České školní inspekce, které zjevně zkoumaly podniknutá opatření a pokrok dosažený ve vztahu ke vzdělávání v menšinovém jazyce, obsahovaly údaje o vývoji v ovládnutí jazyka, o dostatku učitelů a o poskytování učebních materiálů.

131. V rámci dodatečných informací poskytnutých orgány veřejné správy se uvádí, že zprávy České školní inspekce „obsahují indikátory o kvalifikované výuce monitorovaných předmětů a hodnotí učební materiály používané v této výuce“. Hodnocení se provádějí ve všech vzdělávacích oblastech Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

132. Výbor expertů ponechává v platnosti svůj původní závěr v tom smyslu, že tento závazek je částečně splněn. Žádá orgány veřejné správy o objasnění, zda se tyto zprávy týkají rovněž středoškolského, technického nebo odborného vzdělávání a o informace o vývoji ve znalosti jazyka.

Odstavec 2

Pokud jde o vzdělávání na jiných územích než ta, kde jsou tradičně užívány regionální či menšinové jazyky, smluvní strany se zavazují, že povolí a budou podporovat nebo poskytovat výuku v regionálním či menšinovém jazyce nebo výuku tohoto jazyka na všech příslušných stupních vzdělávací soustavy, pokud je to vzhledem k počtu uživatelů regionálního či menšinového jazyka opodstatněné.

133. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr o splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy o poskytnutí údajů o tom, kde se v České republice nachází mimo

¹³ Viz též 2. zpráva o České republice, ECRML (2013) 2, odstavce 118 a 152

tradiční oblasti dostatečný počet polských mluvčích, který by opodstatňoval nabídky vzdělávání v polském jazyce, a zda je v těchto oblastech poskytována výuka v polštině nebo výuka polštiny.

134. Třetí periodická zpráva neobsahuje konkrétní informace v tomto ohledu. Podle informací obdržených od polských mluvčích je patrné, že se polští mluvčí nacházejí také ve městech, například v Praze a v Brně. Výbor expertů nebyl informován o žádné vzdělávací nabídce polštiny v předškolním, základním nebo středoškolském vzdělávání v těchto oblastech.

135. Vzhledem k opakovanému nedostatku informací od orgánů veřejné správy považuje Výbor expertů tento závazek za nesplněný. Výbor vyzývá orgány veřejné správy k tomu, aby ve spolupráci s mluvčími zjistily, kde se v České republice nachází mimo tradiční oblasti dostatečný počet polských mluvčích, který opodstatňuje nabídky vzdělávání v polském jazyce, a zda je v těchto oblastech poskytována výuka v polštině nebo výuka polštiny.

Článek 9 – Soudní orgány

Odstavec 1

Ve vztahu k soudním obvodům, u nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících regionální či menšinový jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a podle stavu každého z těchto jazyků, jakož i pod podmínkou, že soudce nebude považovat využití možností podle tohoto odstavce za překážku řádného výkonu spravedlnosti, se smluvní strany zavazují, že:

- a v trestním řízení:*
 - ii zaručí, aby soudy na žádost některé ze stran sporu vedly řízení v regionálních či menšinových jazycích; a/nebo*
 - iv bude možno na požádání předložit listiny související se soudním řízením v příslušném regionálním či menšinovém jazyce, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu, aniž tím dotčeným osobám vzniknou další náklady;*
- b v občanskoprávním řízení:*
 - ii povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem vlastního regionálního či menšinového jazyka, aniž mu tím vzniknou další náklady; a/nebo*
 - iii povolí předkládání listin a důkazů v regionálních či menšinových jazycích, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu;*
- c v soudním řízení ve správních věcech:*
 - ii povolí účastníkovi řízení, aby užíval při osobním vystoupení před soudem vlastního regionálního či menšinového jazyka, aniž mu tím vzniknou další náklady; a/nebo*
 - iii povolí předkládání listin a důkazů v regionálních či menšinových jazycích, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu;*

136. Výbor expertů vyzval české orgány veřejné správy ve druhé evaluační zprávě, aby vypustily z legislativy podmínku, že osoba musí v trestním řízení nejdříve prohlásit, že neovládá češtinu a teprve poté může užívat v trestním řízení polštinu a dokumenty související s trestním řízením mohou být předkládány v polštině. Výbor požádal české orgány veřejné správy o další informace o zákonném rámci občanskoprávního a správního soudního řízení a o praktickém uplatňování tohoto závazku ve všech třech oblastech.

137. Podle třetí periodické zprávy nebyly v legislativě, která upravuje trestní řízení, provedeny žádné změny, které by je uvedly do souladu s Chartou. Také nový právní předpis - zákon o obětech trestních činů, který vstoupil v platnost dne 1. srpna 2013, předpokládá, že orgány veřejné správy a jiné orgány jsou povinny poskytnout oběti, která nehovoří česky, informace v tom jazyce, kterému daná osoba rozumí.

138. Výbor expertů zdůrazňuje, že podle Charty musí být právo obviněného na užívání jeho menšinového jazyka zaručeno i tehdy, když daná osoba ovládá češtinu. Podle současně platné legislativy v České republice je obviněnému zaručeno právo užívat polštinu a dostávat dokumenty v polštině pouze tehdy, když prohlásí, že neovládá češtinu.¹⁴

139. Ustanovení § 18 občanského soudního řádu (zákon č. 99/1963 Sb., v platném znění) stanoví, že účastníci mají právo jednat před soudem ve své mateřštině a soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. „Účastník, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočnicka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.“ Související náklady nese stát. Orgány veřejné správy během monitorovací návštěvy vysvětlily, že se tato ustanovení vykládají tak, že v praxi je tlumočnicka zajištěn vždy, kdy o něho daná osoba požádá. Dále soudce při poskytování poučení stranám o jejich právech rovněž posoudí, zda je zapotřebí tlumočení. Výboru expertů však není jasné, zda tato ustanovení také umožňují předkládat dokumenty a důkazy v polštině, v případě potřeby s použitím překladatelů a tlumočnicků.

¹⁴ Viz též 2. zpráva o České republice, ECRML (2013) 2, odstavec 166

140. Správní řád ukládá soudům povinnost zajistit účastníkům stejné možnosti k uplatnění jejich práv, čímž jim nepřímou dáva možnost užívat jiné jazyky než češtinu. Navíc pokud správní řád nestanoví jinak, použije se občanský soudní řád. Výbor expertů však není jasné, zda tato ustanovení také umožňují předkládat dokumenty a důkazy v polštině, v případě potřeby s použitím překladatelů a tlumočnicků.

141. Pokud jde o praktické aspekty, je podle periodické zprávy i polských mluvčích zřejmé, že s užíváním polštiny u soudů nejsou žádné obtíže. Výbor expertů však byl rovněž informován o tom, že polští mluvčí, kteří jsou bilingvní, mají tendenci užívat u soudu češtinu. Výbor znovu zdůrazňuje, že Charta má za cíl prosazovat užívání regionálních či menšinových jazyků ve veřejném životě a fakt, že jejich mluvčí ovládají úřední jazyk, neznámá, že by regionální či menšinové jazyky neměly být aktivně prosazovány. Výbor má za to, že orgány veřejné správy by měly podniknout opatření k prosazování polštiny v soudní praxi; například soudní zaměstnanci by měli aktivně vybízet občany k užívání menšinových jazyků u soudu prostřednictvím dvoj- nebo vícejazyčných poučení a vývěsek v soudních budovách nebo na nich a prostřednictvím informací ve veřejných oznámeních nebo v soudních formulářích.

142. Výbor expertů byl během monitorovací návštěvy informován o tom, že se připravují změny trestního řádu, občanského soudního řádu a správního řádu, v nichž mohou být v případě potřeby zavedena jednoznačnější ustanovení o užívání menšinových jazyků. Výbor vyzývá orgány veřejné správy, aby využily této příležitosti a provedly potřebné změny tak, aby tyto řády odpovídaly cílům Charty, pokud jde o užívání menšinových jazyků.

143. Výbor expertů považuje závazek související s trestním řízením za nesplněný.

Výbor expertů vyzývá české orgány veřejné správy, aby vypustily z legislativy podmínku, že osoba musí v trestním řízení nejdříve prohlásit, že neovládá češtinu a teprve poté může užívat v trestním řízení polštin a dokumenty související s trestním řízením mohou být předkládány v menšinových jazycích.

144. Co se týče občanskoprávního a správního řízení soudního, považuje Výbor expertů závazek o občanskoprávním a správním řízení za částečně splněný s ohledem na pozitivní výklad/uplatňování stávajících ustanovení a zjevnou nepřítomnost praktických obtíží. Vybízí příslušné orgány, aby v občanském soudním řádu a ve správním řádu stanovily, že účastník řízení může užívat svůj mateřský jazyk, aniž by mu tím vznikly nějaké náklady a že dokumenty a důkazy lze předkládat v menšinových jazycích, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu.

Článek 10 – Orgány veřejné správy a veřejné služby

Odstavec 1

V rámci správních a samosprávních celků, v nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících regionální či menšinový jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a v závislosti na stavu každého z těchto jazyků, se smluvní strany zavazují, že v rámci reálných možností:

a iv zajistí, aby uživatelé regionálních či menšinových jazyků mohli podávat ústní a písemné žádosti v těchto jazycích;

Odstavec 2

Pokud jde o orgány místní nebo regionální veřejné správy, na jejichž území je vzhledem k počtu obyvatel užívajících regionální či menšinový jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, smluvní strany se zavazují, že dovolí a/nebo budou podporovat, aby

b uživatelé regionálních či menšinových jazyků mohli podávat ústní a písemné žádosti v těchto jazycích;

145. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tyto závazky za pouze částečně splněné. Vyzval české orgány veřejné správy, aby podnikly aktivní kroky k vybití polských mluvčích k podávání ústních nebo písemných žádostí orgánům státní správy místním a krajským orgánům veřejné správy v polštině.

146. Podle informací poskytnutých orgány veřejné správy nebyly podniknuty žádné zvláštní kroky v tomto ohledu. Během monitorovací návštěvy polští mluvčí uvedli, že polština je v jednání s orgány veřejné správy užívána jen příležitostně, přestože se tato možnost vyskytuje. Polští mluvčí často raději používají češtinu při jednání s orgány veřejné správy, protože se domnívají, že to usnadní daný postup.

147. Výbor expertů znovu zdůrazňuje, že skutečnost, že mluvčí užívající menšinový jazyk ovládají úřední jazyk, neznámá, že by menšinové jazyky neměly být aktivně prosazovány. Orgány veřejné správy by měly používat při provádění Charty aktivní přístup a měly by informovat a aktivně vybízet polské mluvčí, aby využili možnost užívat polštinu v kontaktech s orgány veřejné správy. K takovým povzbuzujícím opatřením

mj. náleží zajištění toho, aby byly veškeré dokumenty a formuláře běžněji k dispozici v polštině a aby značení na administrativních budovách a tabulky na dveřích kanceláří obsahovaly rovněž nápisy v polštině.¹⁵

148. Výbor expertů ponechává v platnosti svůj předchozí závěr, že tyto závazky jsou splněny jen částečně, a znovu vyzývá české orgány veřejné správy, aby podnikly aktivní kroky a vybízely polské mluvčí k podávání ústních i písemných žádostí orgánům státní správy a místním a krajským orgánům v polštině.

e se při jednání ve shromáždění regionálních orgánů používaly regionální či menšinové jazyky, avšak bez vyloučení užívání úředního jazyka (úředních jazyků) státu;

149. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za formálně splněný. Vyzval orgány veřejné správy, aby informovaly mluvčí o možnosti užívat polštinu v jednáních krajských orgánů a vytvářely v praxi příznivé podmínky pro její užívání.

150. Podle informací poskytnutých orgány veřejné správy nebyla v tomto ohledu podniknuta žádná zvláštní opatření. Polští mluvčí informovali Výbor expertů, že na jednání krajských orgánů lze užívat polštinu.

151. Tento závazek se jeví jako splněný. Výbor expertů však žádá orgány veřejné správy o poskytnutí praktických příkladů jeho plnění.

f se při jednání ve shromáždění místních orgánů používaly regionální či menšinové jazyky, avšak bez vyloučení užívání úředního jazyka (úředních jazyků) státu;

152. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za částečně splněný. Vyzval orgány veřejné správy, aby vytvářely v praxi příznivější podmínky pro užívání polštiny na těchto jednáních.

153. Podle informací poskytnutých orgány veřejné správy nebyla v tomto ohledu podniknuta žádná zvláštní opatření. Polští mluvčí informovali Výbor expertů, že na jednání místních orgánů lze užívat polštinu.

154. Tento závazek se jeví jako splněný. Výbor expertů však žádá orgány veřejné správy o poskytnutí praktických příkladů jeho plnění.

g se užívaly nebo přijaly tradiční a správné formy místních názvů v regionálních či menšinových jazycích, v případě potřeby vedle názvu v úředním jazyce (úředních jazycích);

155. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů vyzval české orgány veřejné správy, aby odstranily právní a praktické překážky užívání polských místních názvů a topografických značení v souladu s Chartou.

156. V současné době se dvojjazyčné značení nachází v různém rozsahu ve dvou třetinách obcí, kde polská menšina tvoří deset procent celkové populace (20 z 31 obcí). Každá obec rozhoduje na základě doporučení svého výboru pro národnostní menšiny, která značení by měla být dvojjazyčná, počínaje značeními na veřejných budovách, na veřejných prostranstvích až po dopravní značky nebo tabule s názvy obce. Zdá se, že zavedení dvojjazyčného názvu obce činí větší potíže než ostatní značení. Výbor expertů zdůrazňuje, že výraz „místní název“ (ve francouzské verzi Charty „toponymie“) zahrnuje ve smyslu tohoto závazku jméno obce a všechny její topografické názvy, které lze úředně používat, například na dokumentech nebo na značení.¹⁶ Proto zavedení pouhých vybraných dvojjazyčných značení neznamená úplné splnění tohoto závazku.

157. Co se týče ustanovení právních předpisů, Výbor expertů se odvolává na své připomínky v Kapitole 1.3.

158. Výbor expertů považuje tento závazek za částečně splněný a vyzývá české orgány veřejné správy, aby odstranily právní a praktické překážky pro užívání polských místních názvů a topografických značení v souladu s Chartou.

Článek 11 – Hromadné sdělovací prostředky

Odstavec 1

Smluvní strany se zavazují, že pro uživatele regionálních či menšinových jazyků na území, kde se těmito jazyky hovoří, v závislosti na stavu každého jazyka a na tom, zda je to přímo nebo nepřímo v pravomoci a působnosti orgánů veřejné správy, zda jsou k tomu zmocněny a zda obvykle v této oblasti působí a zároveň při respektování zásady nezávislosti a autonomie hromadných sdělovacích prostředků:

a u vědomí, že rozhlas a televize mají charakter veřejné služby:

¹⁵ Viz 2. zpráva o Ukrajině, ECRML (2014) 3, odstavec 131

¹⁶ Viz 2. zpráva o Slovensku, ECRML (2009) 8, odstavec 232

iii **náležitým způsobem zajistí, aby provozovatelé rozhlasového a televizního vysílání vysílali programy v regionálních či menšinových jazycích;**

159. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za splněný ve vztahu k rozhlasu a za nesplněný ve vztahu k televizi. Vyzval české orgány veřejné správy, aby prodloužily vysílací čas v polštině ve veřejnoprávní televizi.

160. Podle třetí periodické zprávy byl v televizi do roku 2013 vysílán každý pátek pětiminutový zpravodajský blok v polštině jako součást krajského zpravodajského bloku. Poté byl tento polský zpravodajský blok, nadále o délce pět až sedm minut, z důvodu změny struktury vysílání, zařazen do jiného programu, vysílaného v neděli v 6:00 hod. Polští mluvčí jsou nespokojeni s vysílací hodinou a Rada vlády pro národnostní menšiny se obrátila na provozovatele vysílání s žádostí o změnu tohoto času, ale bezvýsledně. Rada vlády pro národnostní menšiny bude v roce 2015 konzultovat s provozovatelem veřejnoprávního rozhlasového a televizního vysílání a na jednání znovu předloží tuto otázku.

161. Výbor expertů nadále trvá na svém názoru, že pěti až sedmiminutový pořad týdně není v rámci tohoto ustanovení dostačující. Navíc má Výbor expertů za to, že zařazení polského vysílání na neděli v 6:00 hod. ráno naznačuje velmi omezený zájem o zlepšování televizního vysílání v menšinových jazycích. Proto považuje tento závazek za nesplněný ve vztahu k televizi.

Výbor expertů vyzývá orgány veřejné správy, aby podnikly opatření k prodloužení vysílacího času v polštině ve veřejnoprávní televizi a zajistily pro ně vhodný čas.

b *ii* **podpoří pravidelné vysílání rozhlasových programů v regionálních či menšinových jazycích nebo k tomuto zřízení napomohou;**

162. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za nesplněný a vyzval české orgány veřejné správy, aby podpořily pravidelné vysílání programů v polštině v soukromých rozhlasových stanicích a/nebo napomohly při jejich zajišťování.

163. Podle dodatečných informací poskytnutých orgány veřejné správy je jedním z kritérií pro posouzení žádostí o oprávnění k rozhlasovému vysílání přínos „k rozvoji kultury národnostních, etnických nebo jiných menšin v České republice“. Kromě toho může výroba rozhlasových a televizních pořadů v menšinových jazycích získat dotace z grantového programu podpory menšinových sdělovacích prostředků. Během monitorovací návštěvy byl Výbor expertů informován o tom, že některé soukromé rozhlasové stanice užívají ve svém vysílání polštinu. Není však jasné, v jaké míře se tak děje.

164. Výbor expertů žádá české orgány veřejné správy, aby v příští periodické zprávě poskytly informace o tom, zda soukromé rozhlasové stanice vysílají skutečně nějaké pořady v polštině.

d **podpoří výrobu a distribuci zvukových nahrávek a audiovizuálních děl v regionálních či menšinových jazycích nebo k nim budou napomáhat;**

165. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr o splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy, aby v příští periodické zprávě uvedly příklady zvukových nebo audiovizuálních děl v polštině.

166. V třetí periodické zprávě se uvádí, že zákon o audiovizu (zák. č. 496/2012 Sb.), platný od 1. ledna 2013, neobsahuje konkrétní ustanovení o podpoře produkce v menšinových jazycích. Na podporu projektů zaměřených na uchování a rozvoj kultury národnostních menšin lze použít zákon č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky. Jelikož však tento závazek vyžaduje konkrétní pomoc produkci v menšinových jazycích, zajištění přístupu k obecnému schématu nestačí k jeho splnění. Audiovizuální díla lze rovněž rozvíjet na základě grantového programu na podporu sdělovacích prostředků národnostních menšin nebo provádění Charty.

167. Výbor expertů nebyl seznámen s žádnými audiovizuálními díly vyrobenými nebo distribuovanými v polštině. Proto má za to, že tento závazek není splněn. Výbor vybízí orgány veřejné správy, aby poskytly pomoc při výrobě a distribuci audiovizuálních děl v polštině.

e *i* **podpoří zřízení nebo zachování alespoň jedné novin v regionálních či menšinových jazycích nebo k tomu bude napomáhat;**

168. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za splněný. Požádal nicméně české orgány veřejné správy o konkrétní informace o podpoře poskytované polským novinám *Głos Ludu*.

169. V třetí periodické zprávě se uvádí, že hodnota celkového grantového programu na podporu sdělovacích prostředků v menšinových jazycích každoročně klesala a v roce 2013 dosáhla poloviny částky

z roku 2009. Noviny *Głos Ludu* však byly nadále dotovány a publikovány třikrát týdně, přičemž dostávaly jednu čtvrtinu celkových prostředků grantového programu. Polští mluvčí vyjádřili během monitorovací návštěvy obavy ohledně financování svých tištěných sdělovacích prostředků, protože toto financování je založeno na ročních projektech a je tedy nejisté. Dlouhodobé, například pětileté financování by omezilo tuto nejistotu a umožnilo lepší plánování. Navíc je významná část dotací obdrženy od orgánů veřejné správy vynakládána na distribuci prostřednictvím České pošty, která má monopol na distribuci.

170. Výbor expertů považuje tento závazek i nyní za splněný. Vybízí nicméně orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s polskými mluvčími našly způsoby, jak zlepšit systém financování polských tištěných sdělovacích prostředků.

Článek 12 – Kulturní činnost a kulturní zařízení

Odstavec 1

Pokud jde o kulturní činnosti a zařízení – zejména knihovny, videopůjčovny, kulturní střediska, muzea, archívy, akademie, divadla a kina, jakož i o literární tvorbu a výrobu filmů, folklorní formy kulturního projevu, festivaly a kulturní průmysl, mimo jiné včetně využití nových technologií - smluvní strany se zavazují, že na území, kde jsou takové jazyky užívány, a mají-li k tomu veřejné orgány pravomocí a působnost, a zároveň jsou k tomu zmocněny a obvykle v této oblasti působí:

- a budou podporovat formy projevu a iniciativy typické pro regionální či menšinové jazyky a napomáhat různým možnostem zpřístupnění děl vytvořených v těchto jazycích

171. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za splněný. Byl však informován o tom, že z grantů ústředních orgánů určených pro kulturní činnost národnostních menšin byly financovány také projekty s multikulturní složkou, předkládané obcemi nebo českými sdruženími. Navíc byly granty pro organizace národnostních menšin omezeny na dva projekty a priority menšin nebyly vždy brány na zřetel. Výbor proto požádal o vysvětlení těchto záležitostí.

172. Výbor expertů odkazuje na své připomínky dle článku Článek 7.1.c.

173. Výbor expertů rovněž poznamenává, že vedle polských novin byly finance rovněž poskytnuty kulturnímu měsíčníku *Zwrot* a v letech 2011 a 2012 také dětskému časopisu *Nasza gazetka*, který vycházel ve školním roce dvakrát měsíčně.

174. Výbor expertů považuje tento závazek za splněný.

Odstavec 2

Ve vztahu k jiným územím než k těm, na nichž jsou tradičně užívány regionální či menšinové jazyky, se smluvní strany zavazují povolovat nebo zajišťovat vhodné kulturní činnosti a zařízení v souladu s předchozím odstavcem, pokud je to opodstatněné vzhledem k počtu uživatelů regionálního nebo menšinového jazyka.

175. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr ohledně splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy o poskytnutí příkladů kulturních činností pořádaných v oblastech mimo okresy Frýdek-Místek a Karviná, kde počet polských mluvčích opodstatňuje taková opatření.

176. Třetí periodická zpráva neobsahuje konkrétní informace v tomto směru. Podle informací obdrženy od polských mluvčích je patrné, že se tito mluvčí nacházejí mimo tradiční oblasti i ve městech, například v Praze a v Brně. Není jasné, zda jsou v těchto oblastech pořádány nějaké kulturní aktivity.

177. S ohledem na opakovaně chybějící informace od orgánů veřejné správy Výbor expertů považuje tento závazek za nesplněný a vyzývá orgány veřejné správy, aby povzbuzovaly a/nebo zajišťovaly vhodné kulturní aktivity v jiných oblastech než ty, kde je tradičně užívána polština a kde to opodstatňuje počet mluvčích.

Odstavec 3

Smluvní strany se zavazují, že při provádění své kulturní politiky v zahraničí poskytnou náležité místo regionálním či menšinovým jazykům a kulturám, jejichž výrazem tyto jazyky jsou.

178. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za splněný a vybídl orgány veřejné správy, aby poskytly při provádění své kulturní politiky v zahraničí náležité místo polštině a kultuře, jejímž je výrazem, a aby v příští periodické zprávě o tom podrobně informovaly.

179. Orgány veřejné správy poukazují stejně jako v předchozím monitorovacím cyklu na účast amatérských uměleckých souborů na kulturních akcích v Polsku. Výbor expertů znovu zdůrazňuje, že tento

závazek se týká především způsobu, jakým země prezentuje své vlastní různorodé jazykové a kulturní dědictví v zahraničí. Koncepce „kulturní politiky v zahraničí“ nejen odkazuje na spřízněnost takové menšiny, ale také zavazuje veřejné orgány, aby předvedly obecněji vícejazyčnou povahu v zemích, v nichž působí jejich kulturní instituce, například česká kulturní centra.¹⁷ To může být tvořeno odkazy na menšinové jazyky užívané v České republice na výstavách nebo při kulturních akcích, nebo informačním materiálem o menšinových jazycích v České republice, distribuovaným na nějaké mezinárodní veřejné akci.

180. Výbor expertů proto trvá na svém závěru, že tento závazek není splněn, a vyzývá orgány veřejné správy, aby ve své kulturní politice v zahraničí věnovaly náležité místo pro polštinu a kulturu, jejímž je výrazem.

Článek 13 – Hospodářský a společenský život

Odstavec 1

Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazují se smluvní strany v celostátním měřítku, že:

c budou vystupovat proti praktikám, které mají odradit od užívání regionálních či menšinových jazyků v souvislosti s hospodářskými nebo společenskými aktivitami;

181. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů požádal české orgány veřejné správy o informace o tom, do jaké míry jsou polští mluvčí odrazováni od užívání polštiny na pracovišti.

182. Podle dodatečných informací poskytnutých českými orgány veřejné správy nebyly zaznamenány stížnosti polských mluvčích v tomto ohledu a Výbor expertů rovněž nedostal od polských mluvčích žádné takové stížnosti.

183. Výbor expertů považuje tento závazek za splněný.

Odstavec 2

Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazují se smluvní strany, pokud je to v pravomoci orgánů veřejné správy, na území, kde jsou regionální či menšinové jazyky užívány, a v rámci reálných možností, že:

e zajistí, aby informace o právech spotřebitelů poskytované příslušnými orgány byly zpřístupněny v regionálních nebo menšinových jazycích.

184. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr ohledně splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy, aby v příští periodické zprávě poskytly podrobné informace o materiálech o těchto spotřebitelských právech vydaných v polštině.

185. Třetí periodická zpráva pouze opakuje, že ministr průmyslu a obchodu vydává každoročně informační brožury o právech v několika jazycích, včetně polštiny. Další informace v polštině lze získat v Evropském spotřebitelském centru. Podle polských mluvčích však informace o spotřebitelských právech nejsou zřejmě k dispozici v polštině.

186. Výbor expertů opět není v situaci, aby mohl vydat závěr o splnění tohoto závazku. Žádá české orgány veřejné správy, aby poskytly přehled o materiálech o spotřebitelských právech dostupných v polštině a informace o tom, jak veřejné orgány přispívají k distribuci takových materiálů.

Článek 14 – Přeshraniční výměny

Smluvní strany se zavazují, že budou:

a uplatňovat stávající dvoustranné a mnohostranné dohody, které je pojí se státy, v nichž je tentýž jazyk užíván ve stejné nebo obdobné formě, nebo, je-li to nutné, usilovat o sjednání takových dohod způsobem, který by podporoval styky mezi uživateli téhož jazyka v příslušných státech v oblasti kultury, školství, informací, odborného školství a celoživotního vzdělání;

187. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za částečně splněný. Požádal české orgány o poskytnutí konkrétních informací a příkladů ohledně způsobu, jakým dohody uzavřené s Polskem nebo s jinými státy podporují kontakty mezi polskými mluvčími.

188. Třetí periodická zpráva neposkytuje požadované konkrétní informace. Poukazuje nicméně na účast polských souborů a sdružení z České republiky na kulturních akcích v Polsku. Lektoři z Polska se rovněž účastnili soutěže školních pěveckých sborů *Opava cantat*. Kromě toho veřejné orgány poskytují informace o Česko-polském fóru zřízeném ministerstvy zahraničních věcí obou zemí, které podporuje projekty neziskových organizací, obcí, regionů, výzkumných institucí nebo jiných orgánů.

¹⁷ Viz též 3. evaluační zpráva o Maďarsku, ECRML (2007) 5, odstavec 202, a 3. zpráva o Dánsku, ECRML (2011) 1, odstavec 86

189. Výbor expertů považuje tento závazek za splněný.

- b** *usnadňovat a/nebo prosazovat ve prospěch regionálních či menšinových jazyků přeshraniční spolupráci, zejména mezi regionálními nebo místními orgány, na jejichž území je užíván tentýž jazyk ve stejné nebo obdobné podobě.*

190. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za splněný. Požádal však české orgány veřejné správy o poskytnutí konkrétních informací a příkladů toho, do jaké míry mají polští mluvčí v České republice prospěch z kulturní činnosti vyvíjené Česko-polskou mezivládní komisí pro přeshraniční spolupráci a jakou úlohu polština skutečně hraje.

191. Podle dodatečných informací poskytnutých orgány veřejné správy pracovní skupina Česko-polské mezivládní komise pro přeshraniční spolupráci pro oblast kultury již nevyvíjí činnost a v této oblasti nedochází k žádné spolupráci. Orgány veřejné správy však informovaly o dvou projektech realizovaných v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce České republiky a Polska pro období 2007-2013. Projekt *Historie hranic nekončí/Historia ponad granicami* se týká škol v euroregionu Těšínské Slezsko-Śląsk Cieszyński, kterým jsou dáвана vysvědčení o znalosti společné historie regionu. Druhý projekt, *Akcent@com*, se zabývá komunikací v jazyku souseda.

192. Výbor expertů považuje tento závazek za splněný.

3.2.2. Slovenština

193. Výbor expertů nebude vyjadřovat připomínky k ustanovením, která byla v předchozích zprávách považována za splněná a o nichž nedostal žádné nové informace, které by vyžadovaly přehodnocení jeho předchozích zjištění. Vyhraduje si však právo znovu hodnotit tuto situaci později. Výčet těchto ustanovení je uveden níže:

Článek 8 odstavec 1.e.iii

Článek 9 odstavec 1.a.iii, b.ii, b.iii, c.ii, c.iii, d odstavec 2.a

Článek 10 odstavec 1.a.iv odstavec 2.b; e; f odstavec 3.c odstavec 4.a odstavec 5

Článek 11 odstavec 2

Článek 12 odstavec 1 a, f, g; odstavec 2

Článek 13 odstavec 1 c

Článek 14.b

Článek 8 – Vzdělávání

Odstavec 1

Pokud jde o vzdělávání, smluvní strany se zavazují, že na území, kdy jsou tyto jazyky užívány, v závislosti na stavu každého z těchto jazyků a aniž by tím byla dotčena výuka úředního jazyka (úředních jazyků) státu:

Předškolní vzdělávání

- a**
- i** *zpřístupní předškolní vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; nebo*
 - ii** *zpřístupní podstatnou část předškolního vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; nebo*
 - iii** *budou uplatňovat jedno z opatření uvedených v bodech i a ii alespoň vůči žákům, jejich zákonní zástupci o takové opatření požádají a jejichž počet se bude považovat za dostatečný; nebo*
 - iv** ***pokud veřejné orgány nemají přímé pravomoci při zajišťování předškolní výchovy, budou upřednostňovat a/nebo podporovat uplatňování opatření uvedených v bodech i - iii;***

Základní vzdělávání

- b**
- i** *zpřístupní základní vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; nebo*
 - ii** *zpřístupní podstatnou část základního vzdělávání v příslušných regionálních či menšinových jazycích; nebo*
 - iii** *budou v rámci základního vzdělávání zajišťovat výuku příslušných regionálních či menšinových jazyků, která se stane součástí učebních osnov; nebo*
 - iv** *budou uplatňovat jedno z opatření uvedených v bodech i a ii alespoň vůči žákům, jejich zákonní zástupci o takové opatření požádají a jejichž počet se bude považovat za dostatečný;*

194. V druhé evaluační zprávě nepovažoval Výbor expertů tyto závazky za splněné. Vybídl české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími zjistily oblasti, kde a způsoby, jimiž by bylo možno zavést slovenské předškolní vzdělávání nebo alespoň výuku slovenštiny na základních školách.

195. slovenštiny. Slovenština však není užívána v předškolním ani v základním vzdělávání. Veřejné orgány rovněž poukazují na iniciativy z let 1995-2000, zaměřené na zajištění výuky ve slovenštině nebo výuky slovenštiny ve středoškolském vzdělávání, které nepřinesly žádné výsledky v důsledku omezeného zájmu slovenských mluvčích.

196. Během monitorovací návštěvy byl Výbor expertů informován zástupci slovenských mluvčích, že jedním z důvodů, proč rodiče nevyjádřili zájem o výuku slovenštiny, spočíval v tom, že výuka slovenštiny by nahradila jiný předmět. Orgány veřejné správy vysvětlily, že ředitel má v každé škole k dispozici šest až deset hodin týdně, které může vyhradit pro předměty, které sám zvolí. V těchto hodinách mohla být vyučována slovenština, který by tak nenahradila žádný hlavní předmět.

197. Výbor expertů si je vědom toho, že slovenština a čeština jsou navzájem srozumitelné a že slovenští mluvčí jsou bilingvní. To však nemělo bránit alespoň nějaké přítomnosti slovenštiny na předškolním a základním stupni v souladu s ratifikací. Podle Charty by orgány veřejné správy měly být rovněž aktivní, zvyšovat uvědomění rodičů a informovat o různých možnostech výuky menšinového jazyka pro jejich děti.

198. Výbor expertů má za to, že tyto závazky nejsou splněny. Vybízí české orgány veřejné správy, aby ve spolupráci s mluvčími zjistily oblasti, kde a způsoby, jimiž by bylo možno zavést slovenské předškolní vzdělávání nebo alespoň výuku slovenštiny na základních školách.

Výuka dějin a kultury

g účinná opatření k zajištění výuky dějin a kultury, jejichž výrazem je regionální či menšinový jazyk;

199. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr ohledně splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy o poskytnutí podrobných informací o opatřeních podniknutých k zajištění toho, aby byly dějiny a kultura, jejichž výrazem je slovenský jazyk, zahrnuty do procesu výuky.

200. Podle informací poskytnutých orgány veřejné správy Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání neodkazuje zvlášť na téma dějiny a kultura, jejichž výrazem je menšinový jazyk. Jeho cíle však umožňují zahrnout tyto dějiny a kulturu do osnov. Učebnice dějepisu obsahují určité informace o slovenských dějinách. Orgány veřejné správy dále znovu zdůrazňují, že dějiny a kultura menšin v České republice budou podrobně zapracovány do Rámcových vzdělávacích programů jako součást jejich cyklických revizí. Výboru expertů však není jasné, kdy budou Rámcové vzdělávací programy revidovány.

201. Výbor expertů vybízí orgány veřejné správy k tomu, aby zajistily výuku dějin a kultury, jejichž výrazem je slovenština.

Monitorování

i ustaví dozorčí orgán nebo orgány, který bude nebo které budou sledovat, jak smluvní strana plní přijatá opatření, a dosažený pokrok při zavádění a rozvoji výuky regionálních či menšinových jazyků, a který bude nebo které budou o svých zjištěním vypracovávat periodické zprávy, jež budou zveřejňovány.

202. S ohledem na situaci ve vzdělávání ve slovenštině Výbor expertů nepovažuje tento závazek za splněný.

Odstavec 2

Pokud jde o vzdělávání na jiných územích než ta, kde jsou tradičně užívány regionální či menšinové jazyky, smluvní strany se zavazují, že povolí a budou podporovat nebo poskytovat výuku v regionálním či menšinovém jazyce nebo výuku tohoto jazyka na všech příslušných stupních vzdělávací soustavy, pokud je to vzhledem k počtu uživatelů regionálního či menšinového jazyka opodstatněné.

202. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr ohledně splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy o poskytnutí údajů o tom, kde se v České republice nachází mimo tradiční oblasti dostatečný počet slovenských mluvčích, který by opodstatňoval přijetí různých ochranných a podpůrných opatření tak, aby Výbor mohl posoudit vybrané závazky článku 8.

203. Jelikož slovenština není užívána v předškolním ani v základním vzdělávání v České republice, Výbor expertů považuje tento závazek za nesplněný a odkazuje rovněž na své připomínky v kapitole 1.3.

Článek 9 – Soudní orgány

Odstavec 1

Ve vztahu k soudním obvodům, u nichž je vzhledem k počtu obyvatel užívajících regionální či menšinový jazyk opodstatněné přijetí níže uvedených opatření, a podle stavu každého z těchto jazyků, jakož i pod podmínkou, že soudce nebude považovat využití možností podle tohoto odstavce za překážku řádného výkonu spravedlnosti, se smluvní strany zavazují, že:

- a *v trestním řízení:*
 - ii *zaručí, aby soudy na žádost některé ze stran sporu vedly řízení v regionálních či menšinových jazycích; a/nebo*
 - iv *bude možno na požádání předložit listiny související se soudním řízením v příslušném regionálním či menšinovém jazyce, podle potřeby prostřednictvím tlumočení nebo překladu, aniž tím dotčeným osobám vzniknou další náklady;*

203. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval závazek v bodu 9.1.a.ii za částečně splněný a závazek v bodu 9.1.a.iv za nesplněný. Výbor expertů vyzval české orgány veřejné správy, aby vypustily z legislativy podmínku, že osoba musí v trestním řízení nejdříve prohlásit, že neovládá češtinu a teprve poté může užívat v trestním řízení slovenštinu a dokumenty související s trestním řízením mohou být předkládány ve slovenštině.

204. Podle třetí periodické zprávy nebyly přijaty žádné změny v legislativě, které by ji uvedly do souladu s tímto závazkem.

205. Výbor expertů si je vědom toho, že legislativa neklade v současnosti žádné překážky praktickému užívání slovenštiny. Proto považuje tyto závazky za splněné.

Článek 11 – Hromadné sdělovací prostředky

Odstavec 1

Smluvní strany se zavazují, že pro uživatele regionálních či menšinových jazyků na území, kde se těmito jazyky hovoří, v závislosti na stavu každého jazyka a na tom, zda je to přímo nebo nepřímo v pravomoci a působnosti orgánů veřejné správy, zda jsou k tomu zmocněny a zda obvykle v této oblasti působí a zároveň při respektování zásady nezávislosti a autonomie hromadných sdělovacích prostředků:

- a *u vědomí, že rozhlas a televize mají charakter veřejné služby:*
 - iii *náležitým způsobem zajistí, aby provozovatelé rozhlasového a televizního vysílání vysílali programy v regionálních či menšinových jazycích;*

206. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za splněný ve vztahu k rozhlasu a za nesplněný ve vztahu k televizi. Vyzval české orgány veřejné správy, aby podnikly opatření k zajištění toho, aby byly ve veřejnoprávní televizi vysílány pořady ve slovenštině.

207. Podle třetí periodické zprávy česká veřejnoprávní televize vysílá pořady vyrobené na Slovensku, například filmy, seriály nebo zábavné show, v originální verzi. Vysílá rovněž pořady, do nichž jsou zvány slovenské celebrity.

208. Výboru expertů není jasné, zda tyto programy mají náležitou stopáž a zda jsou vysílány pravidelně, aby mohly být brány v úvahu v rámci tohoto závazku. Výbor žádá české orgány veřejné správy o poskytnutí takových informací v příští periodické zprávě.

- b *ii **podpoří pravidelné vysílání rozhlasových programů v regionálních či menšinových jazycích nebo k tomu napomohou;***

209. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů nepovažoval tento závazek za splněný. Vybídl české orgány veřejné správy, aby podnikly opatření na podporu pravidelného vysílání programů ve slovenštině v soukromých rozhlasových stanicích nebo se o to zasadily.

210. Podle dodatečných informací poskytnutých orgány veřejné správy je jedním z kritérií pro posouzení žádosti o oprávnění k rozhlasovému vysílání přínos „k rozvoji kultury národnostních, etnických nebo jiných menšin v České republice“. Kromě toho může výroba rozhlasových a televizních pořadů v menšinových jazycích získat dotace z grantového programu podpory menšinových sdělovacích prostředků.

211. Výbor expertů si je vědom toho, že jsou pořady ve slovenštině vysílány v internetovém rozhlase. Nezáskal však žádné informace o pořadech pro slovenské mluvčí vysílaných soukromými rozhlasovými stanicemi. Výbor expertů vyzývá orgány veřejné správy, aby poskytly další informace o těchto aspektech v příští periodické zprávě.

- d ***podpoří výrobu a distribuci zvukových nahrávek a audiovizuálních děl v regionálních či menšinových jazycích nebo k nim budou napomáhat;***

212. V druhé evaluační zprávě považoval Výbor expertů tento závazek za částečně splněný.

213. V třetí periodické zprávě se uvádí, že zákon o audiovizí (zák. č. 496/2012 Sb.), platný od 1. ledna 2013, neobsahuje konkrétní ustanovení o podpoře produkce v menšinových jazycích. Na podporu projektů zaměřených na uchování a rozvoj kultury národnostních menšin lze použít zákon č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky. Produkci rozhlasových a televizních programů v menšinových

jazycích lze rovněž dotovat na základě grantového programu na podporu sdělovacích prostředků národnostních menšin. Co se týče slovenštiny, byla výroba pořadů *Džavotanie*, vysílaných na BBC Zet, a *Do you understand Slovak?*, vysílané na soukromé internetové rozhlasové stanici Radio Colour, dotována z grantu pro menšinové sdělovací prostředky a z Grantu pro provádění Charty. Kromě toho byla dotována publikace pohádek pro děti, vydaná v tištěném a v elektronickém formátu

214. Na základě těchto informací Výbor expertů považuje tento závazek za splněný.

e i *podpoří zřízení nebo zachování alespoň jedné novin v regionálních či menšinových jazycích nebo k tomu bude napomáhat;*

215. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů nepovažoval tento závazek za splněný. Vyzval české orgány veřejné správy, aby se ve spolupráci s mluvčími zasadily o zřízení a zachování novin ve slovenštině.

216. Podle třetí periodické zprávy byly v letech 2011-2013 dotovány měsíčníky *Slovenské dotyky*, *Slovenské korene* a *Listy* a čtvrtletník *Zrkadlenie – Zrcadlení*.

217. Výbor expertů poznamenává, že dosud neexistuje žádné periodikum ve slovenštině, které by vycházelo alespoň jednou týdně a spadalo by tudíž pod definici novin. Výbor má za to, že tento závazek není splněn a vyzývá české orgány veřejné správy, aby se ve spolupráci s mluvčími zasadily o zřízení a zachování novin ve slovenštině.

Článek 12 – Kulturní činnost a kulturní zařízení

Odstavec 3

Smluvní strany se zavazují, že při provádění své kulturní politiky v zahraničí poskytnou náležité místo regionálním či menšinovým jazykům a kulturám, jejichž výrazem tyto jazyky jsou.

218. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů nepovažoval tento závazek za splněný a vyzval orgány veřejné správy, aby poskytly při provádění své kulturní politiky v zahraničí náležité místo slovenštině a kultuře, jejímž je výrazem, a aby v příští periodické zprávě o tom podrobně informovaly.

219. Orgány veřejné správy poukazují stejně jako v předchozím monitorovacím cyklu na účast amatérských uměleckých souborů na kulturních akcích na Slovensku. Výbor expertů znovu zdůrazňuje, že tento závazek se týká především způsobu, jakým země prezentuje své vlastní různorodé jazykové a kulturní dědictví v zahraničí. Koncepce „kulturní politiky v zahraničí“ nejen odkazuje na spřízněnost takové menšiny, ale také zavazuje veřejné orgány, aby předvedly obecněji vícejazyčnou povahu v zemích, v nichž působí jejich kulturní instituce, například česká kulturní centra.¹⁸ To může být tvořeno odkazy na menšinové jazyky užívané v České republice na výstavách nebo při kulturních akcích, nebo informačním materiálem o menšinových jazycích v České republice, distribuovaným na nějaké mezinárodní veřejné akci.

220. Výbor expertů proto trvá na svém závěru, že tento závazek není splněn, a vyzývá orgány veřejné správy, aby ve své kulturní politice v zahraničí věnovaly náležité místo pro slovenštinu a kulturu, jejímž je výrazem.

Článek 13 – Hospodářský a společenský život

Odstavec 2

Pokud jde o hospodářské a společenské aktivity, zavazují se smluvní strany, pokud je to v pravomoci orgánů veřejné správy, na území, kde jsou regionální či menšinové jazyky užívány, a v rámci reálných možností, že:

e *zajistí, aby informace o právech spotřebitelů poskytované příslušnými orgány byly zpřístupněny v regionálních či menšinových jazycích.*

221. Výbor expertů nebyl v druhé evaluační zprávě schopen vydat závěr ohledně splnění tohoto závazku. Požádal české orgány veřejné správy, aby v příští periodické zprávě poskytly podrobné informace o materiálech o spotřebitelských právech vydávaných ve slovenštině.

222. Třetí periodická zpráva pouze konstatuje, že informace o spotřebitelských právech ve slovenštině lze získat v Evropském spotřebitelském centru. Výbor expertů neobdržel žádné stížnosti od slovenských mluvčích ohledně tohoto závazku.

223. Výbor expertů považuje tento závazek za splněný.

¹⁸ Viz též 3. evaluační zpráva o Maďarsku, ECRML (2007) 5, odstavec 202, a 3. zpráva o Dánsku, ECRML (2011) 1, odstavec 86

Článek 14 – Přeshraniční výměny

Smluvní strany se zavazují, že budou:

- a **uplatňovat stávající dvoustranné a mnohostranné dohody, které je pojí se státy, v nichž je tentýž jazyk užíván ve stejné nebo obdobné formě, nebo, je-li to nutné, usilovat o sjednání takových dohod způsobem, který by podporoval styky mezi uživateli téhož jazyka v příslušných státech v oblasti kultury, školství, informací, odborného školství a celoživotního vzdělání;**

224. V druhé evaluační zprávě Výbor expertů považoval tento závazek za splněný. Požádal však české orgány o poskytnutí konkrétních informací a příkladů vyplývajících z dohod se Slovenskem, které podporují kontakty mezi slovenskými mluvčími v obou zemích v oblasti kultury, vzdělávání, informací, odborného výcviku a pokračujícího vzdělávání.

225. Třetí periodická zpráva neposkytuje požadované konkrétní informace. Poukazuje však na několik kulturních akcí v České republice, kterých se účastnili slovenští hosté. Lektoři ze Slovenska se zúčastnili soutěže školních pěveckých sborů *Opava cantat* a divadelního festivalu a workshopu *Šrámkův Píseň*. Této akce se účastnily rovněž divadelní soubory z Bratislavy a Nitry. Folklorní soubory z Myjavy a Žiliny se zúčastnily *Folklorního festivalu Pardubice - Hradec Králové*. Slovenské soubory a sdružení z České republiky se účastnily rovněž akcí na Slovensku.

226. Výbor expertů považuje tento závazek za splněný.

Kapitola 4 Zjištění a návrhy doporučení

4.1. Zjištění Výboru expertů ve třetím monitorovacím cyklu

A. Výbor expertů oceňuje vynikající spolupráci s českými orgány veřejné správy během přípravy a provedení monitorovací návštěvy.

B Český legislativní rámec pro ochranu a podporu národnostních menšin a tím i regionálních nebo menšinových jazyků je jako celek dobře rozvinut navzdory některým nedostatkům, které Výbor expertů nastínil ve svých evaluačních zprávách. Veřejné orgány připravují změny vnitrostátní legislativy.

C. Česká republika má velmi dobře zavedený systém institucionálního zastoupení mluvčích hovořících menšinovými jazyky, a to prostřednictvím výborů pro národnostní menšiny na ústřední, krajské i místní úrovni. Na místní úrovni však tento systém v některých případech překáží prosazování regionálních či menšinových jazyků. Problémy související se zastoupením na místní úrovni spočívají v desetiprocentním limitu a v užívání sčítání lidu jako jediného zdroje k rozhodování o velikosti národnostních menšin a o složení výborů pro národnostní menšiny. To má vliv zejména na vzdělávání ve vztahu k jazykům uvedeným v Části II.

D. Česká republika stanoví roční rozpočet pro činnosti související s národnostními menšinami, včetně podpory jejich jazyků. Kromě toho vláda zavedla samostatný grantový program na podporu provádění Charty. Avšak v důsledku finanční krize se celkové finanční prostředky věnované na podporu národnostních menšin značně snížily.

E. Němčina, moravská chorvatština a romština se nacházejí v obtížném postavení a jsou zapotřebí rozhodná a konkrétní opatření k ochraně a podpoře těchto jazyků.

F. Co se týče romštiny, podnikly české veřejné orgány některé pozitivní kroky, včetně jazykových ustanovení v nové Strategii romské integrace, opatření v rámci kulturních činností, výzkumu a publikací. Dobrým příkladem toho je činnost realizovaná seminářem romských studií na Univerzitě Karlově. Přesto však je situace romštiny v České republice nadále značně ovlivněna historií sociálního vyloučení a negativním vnímáním Romů ze strany veřejnosti. Tento jazyk má nízkou prestiž, romští mluvčí trpí negativním obrazem ve sdělovacích prostředcích. Tyto faktory jsou překážkou provádění Charty ve vztahu k romštině. Přes určitý pokrok je romština slyšet jen málo v televizi nebo v rozhlasu a prakticky se nevyskytuje v předškolním a v základním vzdělávání.

G. Romské děti nejsou plně integrovány do většinového vzdělávání. Neúměrně vysoký počet romských dětí nadále navštěvuje školy pro děti „s mírným mentálním postižením „ (tzv. praktické školy) s omezenými osnovami, nebo většinové školy navštěvované pouze Romy (tedy fakticky segregované školy) s nižšími vzdělávacími standardy. Zcela oddělené školy (praktické nebo segregované školy) nepodporují užívání a výuku romštiny, ani nezvyšují začlenění romských dětí do českého vzdělávacího systému. Začleňování romských dětí do řádného většinového vzdělávacího systému vyžaduje uznání jejich bilingvních potřeb a kulturního dědictví.

H. Přítomnost němčiny ve sdělovacích prostředcích je velmi omezená. Zatímco je němčina vyučována v rozsáhlé míře jako cizí jazyk, musí být rozvíjeno a aktivně prosazováno vzdělání v menšinovém jazyce. Německá kulturní činnost je značně rozvinutá, ale je nadále téměř výhradně financována německými institucemi a společnostmi mimo Českou republiku. Němečtí mluvčí se raději neprojevují na veřejnosti jako Němci a váhají s užíváním svého jazyka ve veřejném životě a s prosazováním svých práv.

I. Co se týče polštiny, je situace nadále z obecného hlediska uspokojivá, a to i v oblasti vzdělávání, zejména na předškolním a základním stupni. Došlo však k poklesu v počtu polských středních odborných škol. Co se týče trestního řízení, lze v něm podle platné legislativy užívat polštinu pouze tehdy, pokud mluvčí prohlásí, že neovládá češtinu. Přestože lze používat polštinu na jednáních se správními orgány, není v tomto směru stanovena žádná strukturovaná politika a polští mluvčí nebývají informováni o této možnosti a vybízení k jejímu použití.

J. Zavádění polsko-českých značení pokračuje i nadále, ale tento proces je nadále v některých případech brzděn problémy souvisejícími se systémem výborů pro národnostní menšiny. Zavádění dvojjazyčných značení občas působí napětí. V současné době se jedná o změnách legislativy, které by umožnily sdružením menšin požadovat instalaci dvojjazyčných značení i tehdy, když není splněno striktnější pravidlo požadující desetiprocentní limit. Postavení polštiny v rozhlasu je nadále uspokojivé, ale nabídka polských pořadů v televizi je neadekvátní.

K. Z důvodu vzájemné srozumitelnosti slovenštiny a češtiny a zvláštních historických okolností se užívání slovenštiny v praxi střetává jen s málo problémy. V určitých oblastech veřejného života je rovnocenné češtině. Je třeba vyzkoušet další aktivní opatření ke zvýšení zájmu o výuku slovenštiny jako předmětu na školách a podpořit užívání slovenštiny ve sdělovacích prostředcích.

L. Charta rovněž platí pro moravskou chorvatštinu. Orgány veřejné správy spolupracují s danou menšinou a poskytují podporu různým projektům. Je zapotřebí zajistit ve spolupráci s mluvčími nabídku vzdělávání v moravské chorvatštině.

M. Závěrem Výbor expertů poznamenává, že je nadále zapotřebí zvyšovat povědomí mezi česky hovořící většinovou populací o regionálních a menšinových jazycích v České republice jako o nedílné součásti kulturního dědictví. V tomto směru je zapotřebí věnovat více cíleného úsilí ke zlepšování obrazu komunit hovořících menšinovými jazyky ve sdělovacích prostředcích, informovat širokou veřejnost o jazycích a kulturách, jejichž jsou výrazem, a vytvářet atmosféru respektu, tolerance a vzájemného porozumění.

4.2. Návrhy doporučení na základě výsledků třetího monitorovacího cyklu

Výbor expertů, uznávaje úsilí, které vyvinuly české orgány veřejné správy za účelem ochrany regionálních a menšinových jazyků používaných v jejich zemi, se rozhodl soustředit se ve svém hodnocení na některé z nejzávažnějších nedostatků v provádění Charty. Doporučení předložená Výborem expertů Výboru ministrů by neměla být vykládána jako omezení relevance jiných, podrobnějších pozorování obsažených ve zprávě, která zůstávají sama o sobě v platnosti. Doporučení navrhovaná Výborem expertů jsou koncipována s ohledem na tato pozorování.

Na základě informací obsažených v této zprávě Výbor expertů Evropské charty regionálních či menšinových jazyků navrhuje v souladu s článkem 16 odstavec 4 Charty Výboru ministrů, aby vydal České republice tato doporučení.

Výbor ministrů,

v souladu s článkem 16 Evropské charty regionálních či menšinových jazyků;

maje na zřeteli prohlášení, která vydala Česká republika dne 15. listopadu 2006;

maje na zřeteli hodnocení Výboru expertů o provádění Charty ze strany České republiky;

s vědomím, že toto hodnocení vychází z informací, které Česká republika předložila ve své národní zprávě, z doplňujících informací poskytnutých českými orgány veřejné správy, z informací předložených orgány a sdružením zřízenými ze zákona v České republice a z informací, které Výbor expertů obdržel při své monitorovací návštěvě;

[maje na zřeteli připomínky českých orgánů veřejné správy k obsahu zprávy Výboru expertů;]

doporučuje orgánům veřejné správy České republiky, aby vzaly na zřetel všechna pozorování a doporučení Výboru expertů a především:

1. změnilo legislativu týkající se výborů pro národnostní menšiny tak, aby nebránila provádění Charty v oblasti vzdělávání;
2. zintenzivnilo úsilí o prosazování povědomí a tolerance vůči všem regionálním či menšinovým jazykům a kulturám, které představují, jakožto nedílné součásti kulturního dědictví České republiky, a to jak v obecných osnovách na všech stupních vzdělávání, tak i ve sdělovacích prostředcích;
3. přijaly strukturovanou politiku ochrany a podpory němčiny a romštiny a vytvářely příznivé podmínky k jejich užívání ve veřejném životě;
4. podnikly ve spolupráci s mluvčími rozhodné kroky ke zpřístupnění výuky v němčině nebo výuky němčiny jako menšinového jazyka;
5. podnikly ve spolupráci s mluvčími rozhodné kroky k zajištění nabídky výuky romštiny ve většinovém vzdělávání.

Příloha 1: Ratifikační listina:



Česká republika:

Prohlášení v ratifikační listině uložené dne 15. listopadu 2006 – anglický originál

Česká republika prohlašuje, že přijatá ustanovení Charty bude uplatňovat v souladu se svým ústavním pořádkem a příslušnými mezinárodními smlouvami, jimiž je vázána.

Ačkoliv v České republice neexistuje obecná právní úprava úředního jazyka, pro účely Charty se považují za menšinové jazyky ty jazyky, které splňují podmínky článku 1 písm. a). Česká republika tak v souladu s Chartou prohlašuje, že za menšinové jazyky, jimiž se na jejím území hovoří, a vůči kterým bude uplatňovat ustanovení části II, považuje slovenštinu, polštinu, němčinu a romštinu.

Platnost pro období: 1.3.2007-

Předchozí prohlášení se týká článku: 1

Prohlášení v ratifikační listině uložené dne 15. listopadu 2006 – anglický originál

Česká republika prohlašuje, že bude v souladu s článkem 2 odst. 2 a článkem 3 odst. 1 Charty aplikovat vybraná ustanovení části III Charty na tyto jazyky:

Polštinu v Moravskoslezském kraji, na území okresů Frýdek-Místek a Karviná:

Článek 8 odstavec 1 a (i), a (ii), b (i), b (ii), c (i), c (ii), d (ii), e (iii), f (iii), g, h, i odstavec 2;

Článek 9 odstavec 1 a (ii), a (iii), a (iv), b (ii), b (iii), c (ii), c (iii), d odstavec 2 a;

Článek 10 odstavec 1 a (iv) odstavec 2 b, e, f, g odstavec 4 a odstavec 5;

Článek 11 odstavec 1 a (iii), b (ii), c (ii), d, e (i) odstavec 2;

Článek 12 odstavec 1 a, f, g odstavec 2 odstavec 3;

Článek 13 odstavec 1 c odstavec 2 e;

Článek 14 a, b.

Slovenštinu na celém území České republiky:

Článek 8 odstavec 1 a (iv), b (iv), e (iii), g, i odstavec 2;

Článek 9 odstavec 1 a (ii), a (iii), a (iv), b (ii), b (iii), c (ii), c (iii), d odstavec 2 a;

Článek 10 odstavec 1 a (iv), a (v) odstavec 2 b, e, f odstavec 3 c odstavec 4 a odstavec 5;

Článek 11 odstavec 1 a (iii), b (ii), d, e (i) odstavec 2;

Článek 12 odstavec 1 a, f, g odstavec 2 odstavec 3;

Článek 13 odstavec 1 c odstavec 2 e;

Článek 14 a, b.

Platnost pro období: 1.3.2007 -

Předchozí prohlášení se týká článků 2, 3

Příloha 2: Připomínky českých orgánů veřejné správy